

A.

1215

X XIV.

Bratislava Lyceum
Regi nymtatványok Bratislava Lyceum
1303 (1694)

CY 343

Legitimus Possesor hujus
dicilli Michael Instituit
Ab Anno 1748

MARC. TULL.
CICERONIS
EPISTOLARUM.

LIBRI IV.

JOANNE
STURMIO
Puerili educationi confecti.

TYRNAVIÆ, Typis Academicis, per Jo-
annem Andream Hörmann, Anno 1694.

FAB. LIB. II. CAP. IV. ubi qui primi legendi
sunt, disputat.

CICERO, ut mihi quidem videtur, & jucundus incipi-
entibus quoque & apertus est: non satis prodesse tantum
sed etiam amari potest, tum quem admodum Plinius præ-
cepit, ut quisque erit Ciceroni simillimus,

Idem Lib. 19.

Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit.

JOANNES STURMIUS,
Jacobo Sturmio Fratri suo. S. D.

Ulaisti saepe, ut meministi, ex me Jacobe frater, Studiorum
nostrorum finem. Rerum cognitionem, & orationis ele-
gantiam esse debere. Rerum etiam doctrinam, sine sapientia
religionis minimum prodesse: & dicendi rationem absque opti-
morum scriptorum assidua lectione atque artificiosa imitatio-
ne, non comparari talem, qualem desideramus. Itaque saepe
numero dixi si meministi, & proponendum illis in Scholis Ci-
ceronem: quorum alter linguam optime possit informare. Sed
habenda ratio est in educatione lingua, non solum atatum, sed
etiam virium, & ingeniorum. Ab Epistolis principium recte
sumi potest, si diligentur ea, quae a gumento facilia sunt, &
sunt rerum non ignotarum, atque huiusmodi verborum, quae
in nostra manserunt consuetudine. Hanc rationem ego in his
tribus libris conficiendis secutus sum, neque artificiosissime, ne-
que sapientissime scriptas Epistolas delegi. Sed quae a pueris intel-
ligi possent, & haberent nostrae consuetudinis verba & sermonis
quotidiani sententias, earumque formas nobis quidem non usi-
tatas, sed tamen apertas, & elegantes, & doctas. Has ego ad
te mitto, quo videas, me in eadem adhuc esse sententia, in qua
fui olim. Amabo te mi optatissime frater, perge porro in
litterarum curriculo progredi. Audio nihil de studiis tuis, a-
lum procul, metuo valde, cum cogito posse fieri, ut non meis opti-
tus, & patris expectationi satis facias. Exspecto litteras tuas
ut intelligam, tum quantum profeceris, tum quantum de-
fueris deinceps sperare.

Vale, Argentinae. III. Calend. Febr. Anno M. D. XXXI

LIBER PRIMVS

MARCUS TULIUS CICERO

TERENTIAE S. P. D.

Fam. lib. 14. Epist. 22.

1. **S**I VALES, BENE EST, EGO
valeo. Nos quotidie tabellarios vestros ex-
spectamus, qui si venerint, fortasse erimus
certiores, quid nobis faciendum sit, facie-
musque te statim certiore. Valetudinem
tuam cura diligenter. Vale, Calend. Septem.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

Fam. lib. 14. Epist. 21.

2. **S**I VALES, bene est, ego valeo. Da operam ut convalescas.
quid opus erit, ut res, tempusque postulat, provideas
atque administras: & ad me de omnibus rebus, quam sa-
pissimè litteras mittas.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

Fam. lib. 14. Epist. 8.

3. **S**I VALES, bene est, ego quidem valeo. Valetudinem tu-
am velim cures diligentissime. Nam mihi & scriptura,
& nunciatum est, te in febrim subito incidisse. Quod cele-
riter me fecisti de Caesaris literis certiore, fecisti mihi gra-
tum. Item post hac, si quid opus erit, si quid acciderit
novi, facias ut sciam. Cura ut valeas. Vale. Datum IV.
Nonas Junias.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

Fam. lib. 14. Epist. 24.

4. **S**I VALES, bene est, valeo. Nos neque de Caesaris adven-
tu, neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur,
quicquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam
te statim certiore. Valetudinem Tuam fac ut cures. Vale
M. Sextilis.

A 2

M. T. C.

Regi in honore deditur a nobis Bratislavae Lyceum
1303. 1622

LIBER

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

5. *Fam. lib. 14. Epist. 23.*

Si vales, bene est, valeo. Redditæ mihi jam tandem sunt à Cæsare literæ satis liberales, & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrum obviam procedam, hic cum expectem, cum constituero, faciam te certiore. Tabellarios mihi velim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale prid. Cal. Sextiles.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

6. *Fam. lib. 14. Epist. 17.*

Si quid haberem quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sæpius. Nunc quæ sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sum affectus, lex Lepra & Trebatii poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tullia valetudinem cures.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

7. *Fam. lib. 14. Epist. 15.*

Si vales, bene est, valeo. Constitueramus, ut ad te antea scripseram, obviam Ciceronem Cæsari mittere sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus, etsi nihil erat novi, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putamus opus esse, ex Sica poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Calend. Quint.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

8. *Fam. lib. 14. Epist. 19.*

In maximis meis doloribus, excruciat me valetudo Tullia nostræ. De qua nihil est, quod ad te plura scribam. Tibi enim æquæ magnæ curæ esse certò scio. Quod me propius vultis accedere, video, ita esse faciendum

PRIMVS

7

etiam ante fecissem, sed me multa impediunt, quæ nec nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures velim. Da operam ut vales,

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

9. *Famil. lib. 14. Epist. 12.*

Quòd nos in Italiam salvos, venisse gaudeas, perpetuo gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo ne id consilij ceperimus, quod non facile explicare possimus. Quare quantum potes adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore, nihil est, & longum est iter, & non tutum. Et non video, quid prodesse possis, si veneris. Datum pridie Nonas Novemb. Brundisii.

L. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

10. *Fam. lib. 14. Epist. 11.*

Si vales, bene est, valeo. Tullia nostra venit ad me, pridie Idus Junij: cujus summa virtute, & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostra factum esse negligentia, ut longè alia in fortuna esset atque ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cn. Salustium. Si profectus erit, faciam te certiore. Valetudinem tuam diligenter cura. Vale. XIII. Calend. Quint.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

11. *Famil. lib. 16. Epist. 2.*

Septimum jam diem Corcyre tenebamur. Quæ autem frater & filius Brutoti, solliciti eramus de tua valetudine mirum in modum, nec mirabamur nihil à te literarum, his enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma, & cum commodè, & per valetudinem, & per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni.

A 3

Ne-

Regi nymtotatvengok Bratislava-Lyceum
1303.16.2

LIBER

Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus expectatusque venies. Cura ut valeas etiam atque etiam Tiro noster. Vale, XV. Cal. Novemb.

Locus hic suspectus est, nullo enim in loco Cic. sic locutus est ut nominativus non deesse videatur.

Non queo ad te, nec lubet scribere, quo animo sim affectus: tantum, scribo, & tibi & mihi maxime voluptati fore, si te firmum quamprimum videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Leucade aut te ipsum, aut tuas literas, à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligi, Nonis Novemb. Alyziâ.

CICERO FILIUS TIRONI S. P. D.

13 *Fam. lib. 16. Epist. 25:*

Et si justa, & idonea usus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id ne sæpius facias rogo. Nam et si de Republicæ rumoribus & nuntiis certior fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater: tamen de quavis minima re scripta à te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare cum imprimis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potius expleas officium scribendi, quam assiduitate literarum. Vale.

M. T. C. SERVIO Sulpitio S. P. D.

14 *Fam. lib. 13. Epist. 25.*

Hagesaretus Larissæus magnis meis beneficijs ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, meque postea diligentissime coluit, Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitem & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis tuæ, & tua necessitudine dignissimum. Per gratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnam apud te pondus habuisse.

M.T.C.

PRIMVS

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

15 *Fam. lib. 7. Epist. 19*

Epistolam tuam, quam accepi à L. Aruntio, confidei innocentem. Nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi possit. Sed & Aruntius ita te mandasse agebat, & tu adscripseras, Verùm illud esto. Nihil te ad me postea scripsisse demiror præsertim tam novis rebus, Vale.

M. T. C. Q. VAL. Q. FIL. S. P. D.

16 *Famil. lib. 13. Epist. 7.*

P. Cornelius, qui tibi has litteras reddidit, est mihi à P. P. Cuspio commendatus, cujus causa quantopere cuperem, debèremque profecto ex me facile cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius quàm primùm quàm sæpillimè gratias agat, Vale.

M. T. C. C. MEMMIO S. P. D.

17 *Fam. lib. 13. Epist. 3.*

Aulum Fulvium, unum ex meis intimis observantissimum studiosissimumque nostri, eruditum hominem, & summam humanitate, tuamque amicitiam dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum præterea summo officio, & summa observantia tibi in perpetuum devinxeris, Vale.

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

18 *Fam. lib. 22. Epist. 16.*

Sextus Aufidius, & observantiam, quàm me colit, accedit ad proximos: & splendore equitis Romani nemini cedat. Est autem ita temperatis, moderatisque moribus, & summa severitas, summam cum humanitate jungatur.

A 4

Cu-

"Lycæum"

Regi nyomtatványok Bratislava-Lycæum

1303.16.2.

Regi nym tot vanyuk Bratislava-Lyceum
1303 (1922)

LIBER

Cujus tibi negotia, quæ sunt in Africa, ita commendo ut
majore studio magisque ex animo commendare non pos-
sim. Per gratum mihi feceris, si dederis operam, ut is in-
telligat meas apud te literas maximum pondus habuisse.
Hæc vehementer mi Cornifici rogo, Vale.

M. T. C. BASILIO S. P. D.

19. Fam. lib. 6. Epist. 25.

Tibi gratulor mihi gaudeo. te amo, tua tueor, à te
amari, & quid agas, quidque agatur, certior fieri vo-
le. Vale.

D. BRUTUS IMP. TUL. CIC. S. D.

20. Fam. lib. 11. Epist. 4.

Si de tua in me voluntate dubitarem, multis à te ver-
bis peterem, ut dignitatem tuam tuerere. Sed pro-
fecto est ita. ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Pro-
gressus sum ad Transalpinos cum exercitu, non tam no-
men captans imperatorium, quam cupiens militibus sa-
tisfacere, firmosque eos ad tuendas nostras res efficere.
Quod mihi videor consecutus. Nam & liberalitatem no-
stram & animum sunt experti. Cum omnium bellacif-
simis bellum gessi, multa castella cepi multa vastavi. Non
sine causa ad Senatum literas misi. Adjuva nos tua len-
tentia. Quod cum facies, ex magna parte communi com-
modo infervieris. Vale.

M. T. C. SERVIO SULPITIO S. D.

21. Fam. lib. 13. Epist. 21.

A Selapone Patrensi medico utor valde familiariter,
ejusque tum consuetudo mihi jucunda fuit, tum
etiam ars, quam tum expertus in valetudine meorum. In
qua mihi tum ipsa scientia, tum etiam fidelitate, benevo-
lentiaque perspicit. Hunc igitur tibi commendo, & à te
peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsis-
se

PRIMUS

se de se se, meamque commendationem usui magno sibi u-
isse. Erit id mihi vehementer gratum, Vale.

M. T. C. APPICO S. P. D.

22. Fam. lib. 10. Epist. 29.

DE meo studio erga salutem & incolumitatem tuam
credo te cognoscere ex literis tuorum, quibus me cu-
mulatissime satisfacisse certo scio. Nec his concedo, quan-
quam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum ma-
lin quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus,
quam ipsi hoc tempore prodesse possim, quod quidem nec
desisti facere nec desistam, & jam in maxima re feci, &
fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo magno-
que sis, meque tibi nulla in re defuturum esse confidas.
Pridie Nonas Quintiles, Vale.

M. T. C. M. MARIO S. P. D.

23. Fam. lib. 7. Epist. 4.

AD IX. Cal. Julias Cnmanum veni cum Libone, tuo vel
nostro potius: In Pompejanum statim cogito. Sed
faciam te ante certiorum. Te cum semper valere cupio,
tum certè dum hic sumus? Vides enim quanto post unum
futuri simus. Quare si quid constitutum, cum podagram
habet, fac in alium diem differas. Cura igitur ut valeas,
& me hoc biduo aut triduo expecta, Vale.

M. T. C. PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

24. Fam. lib. 10. Epist. 14.

Gratam famam biduo ante victoriam, de subsidio
tuo, de studio, de celeritate, de copiis atque etiam
hostibus salis spes omnis in te est. Fugisse enim ex præ-
lio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est
autem non minus gratum extrema delere, quam prima
debellere. Equidem expectabam jam tuas literas, idque
cum multis. Sperabamque etiam Lepidum temporibus

admonitam tecum & Reipublicis esse facturum. In illam igitur curam incumbere mihi Plance, ut ne qua scintilla terribi belli relinquatur. Quod si erit factum, & Remp. divino beneficio affeceris, & ipse æternam gloriam consequere. IV. Idus Maij, Vale.

M. T. C. PAPIRIO PÆTO S. P. D.

25. *Fam. lib. 9. Epist. 23.*

Heriveni in Cumanum, cras ad te fortasse. Sed cum certum sciam faciam te paulò antè certiozem. Et si Marcus Ceparius, cum mihi in Sylva Galinaria obviam venisset, quæsissem, quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares: tui scilicet modeste, ut debuisset tamen constitui ad te venire, ut viderem te, & viderem, & cenarem etiam: non enim arbitror, cocum etiam te Arthricum habere, Expecta igitur hospitem cum minime edacem, tum inimicum cænis sumptuosus.

M. T. C. CN. PLANCO S. P. D.

26. *Fam. lib. 4. Epist. 15.*

Accepi per breves tuas literas, quibus id, quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi autem id, quod mihi dubium non fuit. Nam quàm fortiter ferres communes miserias non intellexi: quàm me amares, facile perspexi, sed hoc sciebam: Illud si scissem, ad id meas literas accomodâissem. Sed tamen et si antea scripsi. Quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter commendandum putavi, ne quo in periculo te proprio existimares esse, in magno oneres. Sed tamen in communibus. Quare non debes aut propriam fortunam, & præquam postulare, aut communem reculare. Quapropter eo animo sumus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum, Vale.

M. T. C.

M. T. C. DOLABELLÆ S. P. D.

27. *Fam. lib. 9. Epist. 25*

Gratulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repente factæ sunt, nisi forte te amant, & tibi assentiantur, & tamdiu dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem, si ita est, minime miror, cælum etiam & terras vim suam (si tibi ita conveniat) dimittere. Oratiunculam pro Dejotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putâram. Itaque eam tibi misi: velim sic legas, ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere volui, levidense crasso filio, cujusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti fortique sis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam, Vale.

M. T. C. IMPERATOR M. COELIO ÆDILI
CURULI, S. P. D.

28. *Fam. lib. 2. Epist. 14.*

Fabio viro optimo, & homine doctissimo familiarissime utor; mirificeque eum diligo tum propter summum ingenium ejus, summamque doctrinam, propter singularem modestiam. Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui vestrâ operâ uti velit. Sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer expecto, & desidero, imprimisque quid agas, scire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur, Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

29. *Fam. lib. 7. Epist. 13.*

Iulianas heri inter scyphos, quod dixeram, contro-

ver-

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
1303.1637.

versiam esse. possetne hæres esse, quod futurum aptea factum esset rectè furti agere? Itaque etsi domum bene potus, seroque redieram, tamen id caput, ubi hæc controversia est, notavi, & descriptum tibi misi, ut scires id, quod neminem sensisse dicebas: Sextum Ælium, M. Manlium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævola & Testæ assentior. Vale.

M. T. C. BRUTO IMP. S. P. D.

60. *Fam. lib. 11. Epist. 15.*

ET si mihi tuæ litteræ jucundissimæ sunt, tamen jucundius fuit, quod in summa occupatione tua Planco collega mandasti, ut te mihi per literas excusaret, quod lecit ille diligenter. Mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentia. Conjunctio tua cum collega, concordiaque vestra, quæ literis omnibus declarata est: S. P. Q. R. gratissima accedit. Quod superest; perge mi Brute, & jam non eum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te, quo Magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maximè opto.

M. T. C. FURFANO PRÆTORI S. P. D.

31. *Fam. lib. 6. Epist. 9.*

Cum A. Cæcina tanta mihi familiaritas, consuetudoque temper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & Patre ejus claro homine, & forti viro, plurimum usi sumus, & hunc à puero (quod spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissimè non solum officiis amicitiae, sed etiam studiis communibus) sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere, quam mihi necesse sit ejus salutem & fortunas, quibuscunque rebus possim tueri, ut vides. Reliquum est, ut cum cognorim pluribus diebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reip. calamitatibus sentias,

tires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione meâ, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes, Vale.

M. T. C. CORNIFICIO COLLEGÆ S. P. D.

32. *Famil. lib. 12. Epist. 20.*

GRatæ mihi tuæ literæ, nisi quod Sinuessanum diversorium contempisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo ferret, nisi in Cumano & Pompejano reddideris πάντα πειρά πάντα. Sic igitur facies, meque amabis & scripto aliquo laceffes. Ego enim respondere facilius possum, quam provocare. Quod si, ut es, cessabis, laceffam ne tua ignavia etiam inertiam afferat, plura otiosus. Hæc, cum essem in Senatu; exaravi.

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

33. *Famil. lib. 12. Epist. 21.*

Cajus Anitius familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Africam, legatione liberâ. Eum velim rebus omnibus adjuves operamque des, ut quam commodissimè sua negotia conficiat. Imprimisque quod ei charissimum est, dignitatem eius tibi commendo. Idque à te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus, non rogatus, ut omnibus Senatoribus lectores darem, quod idem acceperam, & id cognoveram à summis viris factitatum. Hoc igitur mi Cornifici facies, ceterisque rebus omnibus ejus dignitati rei que si me amas, consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam ut valeas.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

34. *Famil. lib. 12. Epist. 9.*

BRevitas tuarum literarum, me quoque breviorē in scribendo facit: & verè ut dicam, non satis occurrere

Regi nyomtatványok Bratislava-lyceum.
1303.162.2.

quid scribam. Nostras enim res in actis perferri ad te certo scio: tuas autem ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppressa Dolabella, fatis illos quidem constantes, sed adhuc sine auctore. Nos confectum bellum cum putaremus, repente à Lepido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itaque persuade tibi, maximam Reip. spem in te, & in tuis copiis esse. Firmos omnino exercitus habemus: sed tamen, ut omnia, ut spero, prosperè procedant, multum interest te venire. Exigua est enim spes Reip. Nam nullam non libet dicere, sed quæcunque est, ea despondetur anno Consulatus tui, Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

35. *Fam. lib. 13. Epist. 19.*

Lucius Manlius est Sufis, is fuit Catinensis sed est unâ cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, Decurioque Neapoli. Erat enim adscriptus in id municipium, ante Civitatem sociis & Latinis datam. Ejus Frater Catinæ nuper mortuus est: Nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controversiã eum habiturum, & est hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hanc hæreditatem fraternam, omnia ejus tibi commendo, imprimisque ipsum virum optimum, mihi que familiarissimum, his studiis litterarum, doctrinâ que præditum, quibus ego maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum si ve aderit, si ve non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximè que necessarijs scias esse: itaque tractes, ut intelligat, meam commendationem sibi magno adjumento fuisse, Vale.

M. T. C. ET CICERO F. TIRONI HUMANISS: ET OPT: S. P. D.

36 *Fam. lib. 16. Epist. 1.*

Vide quantâ in te sit suavitas: duas horas Tyræi fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si videret.

XCIII

xent tecum. Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere, quem, cum meliusculè tibi esset ad me mitteres. Sed cogitavi unas literas Marionem afferre posse, me autem crebras expectare. Poteris igitur & facies; si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare possis, qui ad me libenter perferant, Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil potest illo fieri humanius. nihil nostri amantiùs. Et te totum ei trade. Malo te paulo post valentem, quam statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas, cætera ego curabo. Etiam atque vale. Leucade proficiscens. VII. Idus Septemb.

M. T. C. ET CICERO ET FIL. TIRONI S. P. D.

47. *Fam. lib. 16. Epist. 7.*

Tertiam ad te hanc Epistolam scripsi eadem die, magis instituti mei tenendi causa (quia nactus eram, cui darem) quàm quod haberem quid scriberem. Igitur illa, quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentia. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium, cum valetudinis rationem, ut spero habueris, habeto etiam navigationis. Ita Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego Patras euntem neminem prætermitto. * Cura te mi Tiro Quando non contigit, ut simul navigares, nihil est, quod te inesse quicquam cures, nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. VII. Idus Novemb. Adio Vesperis.

* *Vet. sti lib. bis illud verbum Cura habent, ut si in 16. 16. id est Geminato.*

M. T.

Regi nymontatvanyok Bratislava-Lyceum.

1303.169.2.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

38.

Fam. lib. Epist. 12.

Ego verò cupio te ad me venire, sed viam timeo, gravissimè ægrotasti: inedia & purgationis, & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse, ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Jam ad id biduum, quod fueris in via dum in Cumanum veneris, accedunt continuo ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III. Calend. esse volo, ibi te ut firmum offendam, mi Tiro effice. Litterulæ meæ sive nostræ, tui desiderio oblanguerunt. Hac tamen epistola, quam Acastus attulit, oculos paululum sustulerunt. Pompejus erat apud me cum hæc scriberem. Hilare & libenter ei cupienti audire nostra, dixi sine te omnia mei muta esse. Tu mihi nostris para, ut operas reddas, nostra ad diem dictam fient. Docui enim se fides ^{ἀστυμολ} quod haberet. Fac lanè ut valeas; nos adsumus, Vale. XXIV. Calend. Januarij.

M. T. C. CURIONI S. P. D.

39.

Fam. lib. 2. Epist. 4.

Epistolarum genera multa esse non ignoras, sed unum illud certissimum, cujus causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentes, si quis esset, quod eos scire, aut nostra aut ipsorum interesset. Hujus generis litteras à me profecto non expectas. Domesticarum enim rerum tuarum habes, & scriptores & nuntios, in meis autem rebus nihil est sanè novi. Reliqua sunt Epistolarum genera duo, quæ me magnopere delectant: unum familiare, & jocosum: alterum severum & grave. Utrò me minus deceat uti, non intelligo. Jocerne tecum per litteras? civem me Hercule non puto esse, qui temporibus his redire possit: an gravius aliquid scribam? quid est, quod possit gravius à Cicerone: scribi ad Curionem, nisi de Rep. Atq. in hoc genere hæc mea causa est, ut neque

ca,

ea, quæ nunc sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi Argumentum relictum est, utar eâ clausulâ, quâ soleo, teque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta, & parata incredibilis quædam expectatio, quam tu unâ re facillimè vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam adamaris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tuâ sponte satis incitatum esse confiderem. Et hoc quicquid attingi, non feci inflammandi tui causâ, sed testificandi amoris mei, Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

40.

Fam. lib. 13. Epist. 14.

Lucio Titione Strabone, equite Romano imprimis honesto, & orato familiarissimè utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet Publius Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius, quam si res mea esset, quò est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de tua, ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi æquum, & rectum videbitur, ut quàm commodissimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causa missus est, negotium conficiat, ad nummosque perveniat. Id, & mihi gratissimum erit, & tu ipse L. Titionem cognosces amicitia tuâ dignissimam. Quod, ut tibi curæ sit, ut omnia solent esse, quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo, Vale.

M. T. C. T. FABIO S. P. D.

Fam. lib. 5. Epist. 18.

Et si egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem gravius tam diu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non

B

non

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum
1303. (1872.)

non hortor solum, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te ut colligas, virumque præbeas, & quâ conditione omnes homines, & quibus temporibus nati sumus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quam fortuna abstulit: propterea quod adeptus es, quod non multi homines, novi: amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optime actum cum eo videatur esse, qui quam levissima pœna ab hac Republica discesserit. Tu vero, qui & fortunas, & liberos habeas, & nos, ceterosque necessitudine & benevolentia tecum conjunctissimos, qui que magnam facultatem habiturus sis nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi, & cum unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, idque una sententia, eaque dubia, potentia alicujus condonatum existimetur, omnibus his de causis debes istam molestiam quam levissime ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos semper, quem tu esse vis, & qui esse debet, Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

^{42.} *Fam. lib. 6. Epist. 12.*

Dolabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse, & ille mihi debebat, quod non defueram ejus periculis. Non tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in re, & in hoc tempore in salute mea cumulatissime mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re gratulor tibi ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quam gratias agere malim. Alterum non omnino desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit, est tuæ sapientia magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci, quid recuperaveris, cogitare. Vivis cum tuis, vives nobiscum. Plus acquiivisti dignitatis, quam amisisti rei familiaris, quæ tamen ipsa esset jucundior, si ulla esset Reip. Ne-

Nestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua, mihi valde grata est, eaque te uti facile patior, cum apud alios, tum me hercule apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maxime probata esse volumus. Te cupio videre quam primum. Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

^{43.} *Fam. lib. 7. Epist. 14.*

Chrisippus Vetitus, Cyri architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei, salutem enim mihi verbis tuis nuntiavit. Valde jam latus es, qui gravare litteras ad me dare, homini præsertim prope domestico. Quod si scribere oblitus es, minus multæ jam te advocato causæ cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam, antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrylippo, te esse Cæsaris familiarem. Sed me hercule mallet, id quod erat æquius, de tuis rebus, ex tuis litteris, quam sæpissime cognoscere. Quod certè ita fieret, si tu maluisses benevolentia, quam litium jura perdiscere. Sed hæc jocati sumus, & tuo more, & non nihil etiam nostro. Te valde amamus, nosque à te amari tum volumus, etiam confidimus. Vale.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

^{44.} *Fam. lib. 12. Epist. 8.*

Scelus affinis tui Lepidi, summanque levitatem, & inconstantiam, ex adis, quæ ad te mitti certò scio, cognoscere te arbitror. Itaque nos consecuto bello, ut arbitramur, renovatum bellum gerimus, spernere que omnem in D. Bruto & Planco habemus. Si verum quæris, in te, & in meo Bruto, non solum ad te præfens præfugium, si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad con-

Regi nyomtatva nyok. Bratislava Jageum.
1303.19.2.

firmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de dolabella audiebamus, quæ velimus: sed certos autores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præsentis iudicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito fac ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici, atque obtineri posse iudicet, Vale.

M. T. C. LEPIDO S. P. D.

Fam. lib. 10. Epist. 27.

^{45.} **Q**uod mihi pro mea summa erga te benevolentia magnæ curæ est, ut quam amplissimâ dignitate sis, moleste tuli, te Senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter civeis conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & Reipublicæ, & dignitati tuæ. Sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est: hoc animo scio esse omnes sanos, ut mortem, servituti anteponant. Itaque sapientius meo quidem iudicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex alijs, aut certior fies litteris. Tu pro tua prudentia, quod optimum factu sit, videbis, Vale.

M. T. C. PLANC. IMP. CONS. DES. S. P. D.

Fam. lib. 10. Epist. 27.

^{46.} **M**eum studium, honori tuo non defuisset, pro necessitudine nostra, si aut tuto in Senatum, aut honestè venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam libere de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & melius & propius audiant armati, quam Senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis: nec in publicis quidem, si quid erit,

in

in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto à te mei rationem habere velis, & salutis, & dignitatis meæ, Vale.

M. T. C. PAPHYRO PÆTO S. P. D.

Fam. lib. 9. Epist. 19.

^{47.} **T**amen à malitia non discedis: tenuiculo apparatu, significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere: Cum reges, tam sint continentes, multò magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia expiscatum? rectè enim à porta domum meam venisse. Neque hoc admiror, quod non ad tuam potius, sed illud quod nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, quid noster Pætus? At ille admiratus, nusquam se unquam libentius: Hoc si verbis assecutus es aureis, ad te afferam non minus elegantes. Si autem obsoni, peto à te, ne putes esse Balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te serò à me certiozem factum putes, Vale.

C. TREBONIUS M. T. CIC. S. P. D.

Fam. lib. 12. Epist. 16.

^{48.} **S**i vales, bene est, ego quidem valeo. Athenas veni ad XI. Calend. Junij, atque ibi quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summaque modestiæ famâ. Qua ex re, quantam voluptatem coeperim, scire poteris etiam me tacente. Non enim nescis quanti te faciam, & quam pro nostro veterrimo, verissimoque amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non modo tanto bono gaudeam. Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo atque adeo nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejungtum) aut amabilius omnibus ijs, qui Athenis sunt, est, aut studiosius earum artium, quas tu maximè amas, hoc

B 5

est

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum: 1303.119.21

est optimarum. Itaque tibi quod verè facere possum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quod eum, quem necesse erat diligere, qualiscunq; esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone iniecisset se velle Asiam visere, non modo invitatus, sed etiam rogatus est à me, ut id potissimum nobis obtinentibus provinciam faceret. Qui nos & charitate & amore tuum officium præstituros, non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratippus unà cum eo sit, ne putes in Asia seriatum illum ab ijs studijs, in qua tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum ut video, & ingressum pleno gradu cohortari non intermitteremus, quo in dies longius discendo, exercendoque se, procedat. Vos quid egeritis in Republica, cum has litteras dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosâ libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo, & dictum, cum magno nostrò honore à te dictum, conclusi, & ibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis *Ἐὶ δὲ πρὸς μὲν ἐσεῖ* videbor, turpitude personæ ejus in quam liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignoscet etiam iracundiæ nostræ, quæ Justa est, in ejusmodi & homines, & cives. Deinde, quid magis huic Lucilo licuerit assumere libertatis, quam nobis, cum etiam si odio pari fuerit in eos, quos læsit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incoreret. Tu sicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimum ad tuos sermones. Quamquam illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimam partem, & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meosque tibi commendatos habe. VIII. Calend. Junias, Athenis.

M. T. C. CURIONI S. P. D.

94

Fam. lib. 7. Epist. 32.

Faci-

Facile perspexi ex litteris tuis, quod semper studui, & meâ à te plurimi fieri, & te intelligere, quàm mihi charus esses. Quod quando uterque nostrorum consecutus est, reliquum est, ut officijs certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Ad Acilium non fuisse necesse meas dari literas, facile patior. Sulpitij tibi opera, intelligo ex tuis litteris, non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes; Equidem vellem ut pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem, ut Pompejus noster suo jure posset dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur quæso, ne tantum semen urbanitatis unà cum Repub. intereat. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

50.

Fam. lib. 13. Epist. 33.

IN Halesina civitate tam lauta, quàm nobili, conjunctis si nos habeo, hospitio & familiaritate, M. & Glodios, Archagatum & Philonem. Sed vereor, ne quia complures tibi præcipuè commendo; exequare videar ambitione quadam commendationes meas: quanquam, à te quidem cumulatè satis sit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentia: Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesque patiat, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

51.

Fam. lib. 13. Epist. 34.

CNEO Otacilio Nasone utor familiarissimè, ita prorsus, ut illius ordinis nullo familiarius. Nam & hu-

B 4

mami

Regi nyomtat vènyok Bratislava - Lyeum: 1303.14.21

manitate ejus, & probitate in consuetudine quotidiana, magnoperè delector. Nihil jam opus est expectare, quibus cum verbis tui commendem, quo sic utor ut scripsi. Habetis in Provincia tua negotia, quæ procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demonstratus, quos tibi, negotiâque omnia Nasonis, non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero, hanc commendationem, magnum apud te pondus habuisse, Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

52.

Fam. lib. 12. Epist. 35.

Avitum mihi hospitium est cum Lyfone, Lysonis filio Lyberano, valdeque ab eo observor: cognovi que dignum & patre, & avo. Est enim nobilissima familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum rem, domumque ejus, magnoque opere abs te peto, cures, ut is intelligat, meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento, & ornamento fuisse, Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

53.

Fam. lib. 12. Epist. 36.

Cajus Avianus Philoxenus, antiquus est hospes meus, & præter hospitium, valde etiam familiaris: quem Cæsar meo beneficio in Novocomensis retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quod homine nullo plus est utus, quam Fabio Aviano meo (quam admodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commendes, habeasque in numero tuorum, perficiasque, ut intelligat has litteras meas magno sibi usui fuisse, erit id mihi majorem in modum gratum, Vale.

M. T. C.

13

M. T. C. PLANCO IMP. S. P. D.

54.

Fam. lib. 10. Epist. 13.

Ut primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso Senatus consulto poteris cognoscere. Ita enim est per scriptum, ut à me descriptio dicta sententia sit: quam Senatus frequens secutus est, summo studio magnoque contentu. Ego quanquam ex tuis litteris, quas mihi misisti prospexeram te, te magis judicio bonorum, quam insignibus gloriæ delectari: tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Rep. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus non Ajacem, nec Achillem: sed Ulyissem appellavit πολίπαρθον.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

55.

Fam. lib. 12. Epist. 7.

Qui status rerum fuerit tum, cum has litteras dedi, scire poteris ex C. Titio Strabone, viro bono, & optimè de Rep. sentiente. Nam quid dicam cupidissimo tui, qui domo, & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itaque enim tibi ne commendo quidem, adventus ipsius ad te scis eum commendabit. Tu velim existimes, tibi que persuadeas omne per fugium bonorum in te, & Bruto esse positum; si (quod nolim) adversi quid acciderit res, cum hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen: Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat, Qui si conservatus ibi erit, vicinus: sin (quod Diis omen avertant) oppressus ibi erit, omnis hominum cursus est ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantumque apparatus, quanto opus est ad universam Rempub. recuperandam, Vale.

B 5

M. T. C.

Regi nyomtatványok Bratislava-lyceum.
1303.19.11

M. T. C. CORNIFICIO COLLEGE S. P. D.

56.

Fam. lib. 12. Epist. 17.

GRata est mihi vehementer memoria nostri tua, quam significasti litteris; quam ut conserves, non quod de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nunciata sunt; quæ quia tibi sunt propiora, quam nobis, tuâ me causa magis movent, quam mea. Romæ summum ocium est; sed ita, ut malis salubre aliquod & honestum negotium, quod spero fore: quia video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu absis, quasi occasionem quandam & licentiam natum scribere audacius, & cætera quædam fortasse, quæ etiam tu concederes. Sed proximè scripsi de optimo genere dicendi, à quo sæpè suspicatus sum te à iudicio nostro, sic scilicet, ut doctum hominem, à non indocto paululum dissidere. Huic tu libro maximè velim ex animo, sin minus gratiæ causa, suffragare. Dicam tuis, ut eum si velint, describant, teque mittant. Puto enim etiam, si rem minus probabis, tamen in ista sollicitudine quicquid à me profectum sit, jucundum tibi fore. Quod mihi existimationem tuam, dignitatemque commendas, facis tu quidem omnium more; Sed velim sic existimare me, cum amori, quem inter nos mutuam esse intelligam, plurimum tribuam: tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimæ dignitatis ita iudicare, ut neminem tibi antepoñam, comparem paucos, Vale.

M. T. C. Q. U. TREMO PROC, S. P. D.

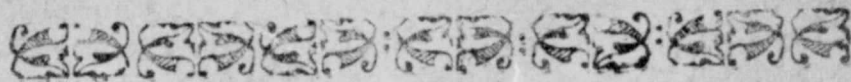
57.

Fam. lib. 13. Epist. 55.

Cum mihi multa grata sunt, quæ tu adductus meâ commendatione facisti, tum imprimis, quod M. Marcilium amici atque interpretis mei filium, liberalissimè tractavisti. Venit autem Laodiceam, & tibi apud me, mihi que propter te, gratias maximas egis. Quare quod reli-

quæ

quum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commendes, operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis reus non fiat. Ego cum antea studiosè commendabam Marcilium, tum multò nunc studioliùs, quod in longa apparitione singularem, & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi. Vale.

LIBER II.

MARCUS TULLIUS CICERO

T. P. ATTICO S. P. D.

1.

Att. lib. 3. Epist. 27.

X tuis litteris, & ex re ipsa, nos funditus perisse video. Te oro, ut quibus in rebus mei tuis indigebunt, nostris miseris ne desis. Ego te, ut scribis, citò videbo. Plura non scribo. Cura ut valeas.

M. T. C. ATTICO S. P. D.

2.

Att. lib. 3. Epist. 27.

TRiginta dies erant, ipsis cum dabam has litteras, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo jam, ut antea ad te scripsissem, ire in Epeirum, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut si quid erit, quod perspicias, quamcunque in partem, quam plenissimè ad me scribas: & meo nomine ut scribis litteras, quibus putabis opus esse, ut des, Vale. V. Calend. Novemb.

M.T.C.

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum.
1303.16.7.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

3. *Att. lib. 3. Epist. 22.*

Ego quod per Thessaloniam, si item in Epeirum, per diu nihil eram auditorus, & quod mei studiosos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonica scripserim. Inde cum ad te me convertam, faciam ut scias, tuque ad me velim omnia quam diligentissime, cujusmodi sunt, scribas. Ego jam aut rem, aut ne spem quidem exspecto, Vale. VI. Calend. Decemb. Dirrachii.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

4. *Att. lib. 3. Epist. 4.*

Cum antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum vero, ut legi rogationem intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quam ut me quamprimum consequere: ut cum ex Italia profecti essemus, siue per Epeirum iter esset faciendum, tuorumque praesidio uteremur: siue aliud quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam, ut me statim consequere. Facilius potes, quoniam de provincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te, res praeloqueretur, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

5. *Att. lib. 3. Epist. 2.*

Iteris nostri causa fuit, quod non habebam locum, ubi pro meo jure diutius esse possem, quam in fundo Siccæ: praesertim nondum rogatione correctâ, & simul intelligebam, ex eo loco, si iter haberem, posse me Brundisium referre: sine te autem non esse nobis illas partes tenendas, propter Antonium. Nunc ut ad te antea scripsi

psi

psi si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. Iter esse molestum scio: sed tota calamitas omnes molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo percussus & abjecto. Cura ut valeas. Dat. VI. Id. Aprilis, Naryci Locridis.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

6. *Attic. lib. 3. Epist. 1.*

Utinam illum diem videam, eum tibi agam gratias, quod me vivere coegisti. Adhuc equidem valde me permitteret: sed te oro, ut ad me Vibonem statim venias, quod ego multis de causis converti iter meum. Sed eo si veneris de toto itinere, ac fuga mea consilium capere potero. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te esse omnino facturum, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

7. *Att. lib. 3. Epist. 5.*

Terentia tibi & saepe & maximas gratias agit: id est mihi gratissimum. Ego enim vivo miserrimus & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam, nescio. Si enim es Romæ, jam me assequi non potes: sin es in via, cum eris me affecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. Tantum te oro ut quantum me ipsum semper amasti, eodem amore sis, ego enim idem sum. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt. Cura ut valeas, VIII. Id. April. Thurii.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

8. *Att. lib. 3. Epist. 6.*

Non fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundisi visurus essem: idque ad multa pertinuit meis, & ut in Epeiro confisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur. Quoniam id non contigit, erit hoc quo

quo

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum:
(303.16.2.)

quoque in magno numero nostrorum majorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cizicum. Tibi meos commendo: me vix mihiereque sustento, Vale Dat. XIV. Calend. Maji Tarenti.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

^{9.} *Att. lib. 3. Epist. 25.*
Post tuum à me discessum litteræ mihi Româ allatæ sunt, ex quibus prospicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse. Nequè enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset: pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiscum unà interire, videamur: hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, illud quod mihi affirmavisti, ut te ante Calend. Januarij, ubicunque erimus, listas. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

^{10.} *Att. lib. 3. Epist. 16.*
Totum iter mihi incertum facit expectatio litterarum tuarum Calend. Sex datarum, non aliud aliquid. Si spes erit Epeirum, sin minus Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tuæ quidem litteræ, quo sæpius à me leguntur, hoc spem faciunt mihi minorem, † quam lectæ sunt: tum id, quod attulerunt ad spem, infirmant, ut facile appareat te consolationi servire, & veritati. Idque te rogo planè, ut ad me, quæ scis, ut erunt, quæ putabis, ita scribas.

† *Alii. Quare cum lecta sunt, tum. Vel: quod cum lecta sunt, tum, Vel: quàm cum lecta sunt,*

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

^{11.} *Att. lib. 3. Epist. 18.*
Expectationem nobis non parvam attuleras, cum scripseras, Varronem tibi pro amicitia confirmasse, cau-

1111

lam nostrum Pompejum certè suscepturum, & simul ac à Cæsare ei litteræ, quas expectaret, remissæ essent, auctorem etiam daturum. Utrum id nihil fuit? an adversatæ sunt Cæsaris litteræ? an est aliquid in spe? Etiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse, Fac si vides quantis in malis jaceam, & si putas esse humanitatis tuæ, me fac de tota causa nostra certiore. Nam Q. Frater, homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit spei plena, metuens (credo) defectionem animi mei. Tuæ autem litteræ sunt variæ. Neque enim me desperare vis, nec temerè sperare. Fac obsecro, ut omnia, quæ à te prospici possunt, sciamus.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

^{12.} *Att. lib. 3. Epist. 17.*
ME & tuæ litteræ & quidam boni nuncii, non optimis tamen auctoribus, & expectatio vestrarum litterarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicae tenebant. Si accepero litteras, quas expecto, si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: si non erit, faciant te certiore quid egerim. Tu me, ut facis operam, consilio, gratiâ, juva. Consolari jam desino; oburgare verò noli. Quod cum facis, tum ego tuum amorem & dolorem desidero, quem ita affectum meæ ærumnæ esse arbitror, ut me ipsum consolari nemo possit. Quintum fratrem optimum, humanissimumque sustenta. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas, Vale. Dat. IV. Calend. Quint.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

^{12.} *Att. lib. 3. Epist. 4.*
Miseriæ nostræ potius velim, quàm inconstantie tribuas, quod à Vibone, quo te arcessebamus, subito discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea, in qua quod confectum esse audieramus, erat hu-

juimodi

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum: 1303.163.21

iusmodi, ut mihi ultra quadraginta millia liceret esse. Illo cum pervenire non liceret, statim iter Brundisium versus contuli, ante diem rogationis: ne & Sicca, apud quem eram, periret, & quod, Meliæ esse non liceret. Nunc tu propera, ut nos consequare, si modo recipiemur. Adhuc invitamur benigne: sed quod superest timeamus. Me, mi Pomponi valde pœnitet vivere: quia in re apud me tu plurimum valuisti. Sed hæc coram. Fac modo venias, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

14.

Att. lib. 1. Epist. 15.

Asiam Quinto suavissimo fratri obtigisse audisti. Non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quam ullius nostrum litteræ nuntiarent. Nunc quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter cæteros *φιλέλληνες* & sumus, & habemur, & multorum odia, atque inimicitias Reipub. causa suscepimus: *παντοίης ἀρετῆς μίμνησκεο*: curaque, & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu velim me certiolem facias, quid de meis mandatis egerit, atque etiam, quid de tuo negotio. Nam ut Brundisium profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ litteræ. Valde aveo scire quid agas. Ibid. Martiis, Vale.

15. M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

Volo ames constantiam meam. Ludos Antii spectare non placet. Est enim *ἰποσόλικον*, cum velim vitare omnium deliciarum suspensionem, repente *ἀναφανέας* non solum delitiatem peregrinantem. Quare usque ad Non. Majastem in Formiano expectabo. Nunc fac ut sciam, quo die te visuri sumus. Ab Appii foro, horâ quartâ dederam, aliam paulo ante à tribus Tabernis, Vale.

M. T. C.

17

M. T. C. T. P. ATTICO, S. P. D.

16

Att. lib. 2. Epist. 11.

Narro tibi planè relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum. Dies enim nullus erat Antij cum essem, quo die non melius scirem Roma quid ageretur, quam ij, qui erant Romæ. Etenim litteræ tuæ non solum quid Romæ, sed etiam quid in Rep. neque solum quid fieret, verum etiam quid futurum esset, indicabant. Nunc nisi quid ex prætereunte viatore exceptum est, scire nihil possumus. Quare quoniam jam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim jussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarum, ac diem, quo Româ sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse volumus usque ad pridie Non. Majas: eò si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbo. Nam Arpinum quid ego te invitent? *τρηχέϊ ἀλλάραθῆ κουρότροφῶ, ἔτοι ἐγὼ γε ἡραίνης δύναμαι γλυκερώτερον ἀλλιδέας*. Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

17.

Att. lib. 3. Epist. 14.

Quod ad te scripseram me in Epeiro futurum: posteaquam extenuari ipem nostram, & evanescere vidi, mutavi consilium, nec me Thessalonica commovi, ubi esse constitueram, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis litteris scripseras fore, uti secundum comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur, id tibi Pompejum dixisse. Quæ de re quoniam comitia habita sunt, tuque nil ad me scribis, Perinde habeo: ac si scripisses, nihil esse: neque temporis non longinqui spe ductum esse molestè leram. Quem autem motum te videre scripseras, qui nobis utilis fore videretur, eum nuntiant, qui veniunt, nullum fore. In Tr. Pl. Desi, reliqua ipse est:

C

est:

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum:
1303. (16. 2.)

est: quàm si expectare, non erit quod putes me causâ meâ ac voluntati meorum defuisse. Quod sæpè accusas, cur hunc meum casum tam graviter feram, debes ignorare, cum ita me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quod scribis, te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici, mihi verò mens integra est. Atque utinam jam in periculo esset, cum ego ijs, quibus salutem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisque usus sum, qui ut me paulum inclinare timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere & perfidia abuterentur ad exitum meum. Nunc quoniam jam est Cyzicum nobis eundem, quo rariùs ad me litteræ perferuntur, hoc velim diligentius omnia quæ putâris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem si ego miser in columnen relinquo, non me totum periisse arbitror, Vale. Non. Sextil.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

18

Attic. lib. 3. Epist. 13.

EX tuis litteris plenus sum expectatione de Pompejo, quidnam de nobis velit, ut ostendat; Comitia enim credo esse habita, quibus absolutis scriptis, illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, quid sperem, facio tuo iussu, & si scio de ijs epistolis me potius, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse, ea si qui casus ex parte correxerint, minùs molestè feremus nos vixisse, & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem & quotidianam expectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Thessalonica: sed jam extrudimur, non à Planco (navis quidem retinet) verùm ab ipso loco minimè apposito, ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum igitur, ut scripseram, non ivi, quod subito mihi adversi nuntij venerant, & litteræ, quare nihil erat necesse, quàm proximè Italiæ esse,

esse. Hinc si aliquid à Comitibus audierimus, nos in Asia convertemus: neque adhuc stabat, quo potissimum, sed scies, Vale, XII. Calend. Sex. Thessalonicae.

M. T. C. ATTICO S. P. D.

19.

Att. lib. 4 Epist. 14.

VEstorius noster, me per litteras facit certiore, te Romæ ad VIII. Idus Maji putare profectum esse tardiùs, quam dixerat: quod minùs voluisses, etsi jam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, ut mihi libri tui pateant, non secus, ac si ipse adesses, cum cæteri tum Varronis. Est enim mihi utendum quibusdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo: quos ut spero, tibi valde probabo: Velim, si quid forte novi habes, maximè à Quinto fratre, deinde à Cesare, & si quid forte de Comitibus, de Rep. fortè (solus enim tu hac festinè odorari) conscribas ad me, si nihil habebis; tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epistola, aut in tempestiva, aut loquax visa est. Maximè autem rogo, rebus tuis, totoquè itinere ex sententia confecto nos quàm primùm revitas. Dionysium jube salvere. Cura ut valeas,

M. T. C. ATTICO S. P. D.

20

Att. lib. 5. Epist. 2.

AD Sextum Iduum Maji veni in Trebulanum ad Pontium, ibi mihi tuæ litteræ binæ redditæ sunt tertio abs te die. Eodem autem è Pompoiano Philotimo dederam ad te litteras, nec verò nunc erat sanè quid scriberem: Qui de Repub. rumores scribe quæsto. In oppidis enim summum video timorem, sed multa inania. Quid de ijs cogites, & quando, scire velim. Ad quas litteras tibi rescribi velis, nescio. Nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt,

sunt, quarum alteræ dictum Pub. Licini habebant (erant autem Non Majis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, nè quid fuerit *σπερδαίστερον* in ijs, quas non accepi, quibus rescribere vis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam dat mihi egregiam. Jam deest quid scribam, & licet * Beneventi cogitabam, hoc de nostra continentia & diligentia esse satis. Facimus satis. L. Pont. Ex Trebulano ad IV. Idus Maji, Vale.

* *Alij, Jam deest quid scribam, & licet Beneventi cogitabam, &c. Nihil est amplius quid scribam, & Beneventi poterit scribere. Quia verò ad meam continentiam pertinet, pro hoc satis esse, qui L. Pontio, quamvis amico, pro hospitio satisfaciam.*

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

21. Att. lib. 5. Epist. 6.

Tarentum veni ad XV. Calend. Jun. quòd Pontium statueram expectare. Commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompejo consumere: eoque magis, quòd ei gratum esse videbam. Quin etiam à me petierat, ut secum, & apud se essem quotidie, quod concessi libenter: multos enim ejus præclaros de Repub. sermones accipiam: instruar etiam consilijs idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri: dubitans Romæ ne sis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quàm committam, ut tibi cum possunt reddi à me litteræ, non reddantur. Nectamen jam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem. Mandavi omnia quidem, ut vel polliceis, exhaerens: narrabo cum aliquid habeo novi. Illud tamen non delidero, dum adesse putabo, de Cætaris nomine rogare, ut confectum relinquant. Avidè expecto tuas litteras, & maxime, ut noverim tempus profectionis tuæ, Vale

M.T.C.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

22

Att. lib. 7. Epist. 4.

Dionysium flagrantem desiderio tui, nisi ad te, nec me Herculé æquo animo, sed fuit concedendum. Quem quidem cognovi cum doctum (quod mihi jam ante erat notum) tum sanctum, plenum officij, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompejum vidi III. Idus Decemb. sumus unà horas duas fortasse, magnâ lætitiâ mihi visus est effici meo adventu: de triumpho hortari suscipere partes tuas: monere, ne ante in senatum accederem, quàm rem confecissem, de dicendis sententijs aliquem Tribunum alienarem. Quid queris? in hoc judicio & officio terminis, nihil potuit esse prolixius. De Repub. autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordia. Planè ipsum ab se alienatum cum antea intelligeret, tum verò proximè judicasse. Venisse Hircium à Cæsare qui eius mihi familiarissimus, ad te non accinisset. Et cum ille ad VIII. Idus Decemb. vespere venisset, Balbus de tota re constituisset, ad VII. Idum ad Scipionem ante lucem venisse. multa de nocte profectum esse ad Cæsarem, hoc illi *τεκμηριώδες* videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quod illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederat, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. Quod si ruere cœperit, ne ego multa timeo, quæ non audeo scribere, sed ut nunc est, ad III. Non. Jan. ad urbem cogito, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

23.

Fam. lib. 7. Epist. 6.

Planè deest quod ad te scribam, nota omnia tibi sunt, nec ipse habeo à te quid expectem. Tantum igitur

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum: 1303.19.21

nostrum illud solenne servemus, ut ne quem isthuc euntem sine litteris dimittamus. De Rep. valde timeo, nec adhuc ferè inveni, quod non concedendum putarem Cæsari, quod postulare potius, quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio, opinione valentior. Cur autem nunc primùm ei restamus! ὄν γὰρ ἂν τὸδε λέγειν ἐποίητο κακόν, quàm cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm absentis ratio haberetur ferebamus. Nisi fortè hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cùm bene parato pugnaremus. Dices quid tu igitur sensurus es? Non idem, quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, nè armis decertetur: dicam idem quod Pompejus, neque id faciam humili animo. Sed rursus hoc permagnum Reip. malum est, & quodammodo mihi præter cæteros. Nunc rectum, me in tantis rebus à Pompejo dissidere, Vale.

M. T. C. ATTICO, S. P. D.

24. Att. lib. 7. Epist. 10.

Subito consilium coepi, ut ante quàm luceret, exirem, nequi conspectus fieret, aut sermo, licetoribus præsertim aureatis. Dereliquo neque Hercule quid agam, nec acturus quid sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò quid suadeam, cuius ipse consilium exspecto. Cneus noster quid consilij ceperit, capiãve nescio, adhuc in oppidis coarctatus, sed stupent omnes. Si in Italia consistat, erimus unà, sin cedes, † consilij res est. Adhuc certè (nisi insanio) stultè omnia & incautè. Tu quæso ad me crebro scribe, vel quod in buccam venerit, Vale.

† Alij, consilij res est, adhuc incerti. Niff, &c. omiffa parentesi, incautè agi iudico.

M.T.C.

20

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

25. Att. lib. 7. Epist. 18.

Nihil habeo quod ad te scribam: quin etiam eam epistolam, quam eras elucubratus, ad te non dedis. Erat enim plena spei bonæ, quod & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim tuis. Ecce tibi IV. Nonas Febr. mane accepi litteras tuas. Philotimi, Furnii Curionis ad Furium: quibus irridet. L. Cæsaris legationem, Planè oppressi videmur, nec quid consilii capiam, scio nec me Hercule de me laboro, de poetis quid agam non habeo, Capuam tamen proficitebar hæc scribens, quo facilius de Pompeji rebus cognoscerem. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

26. Att. lib. 6. Epist. 19.

Breviloquentem me jam tempus ipsum facit, pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes, quicquam esse minoris his Coss. quorum ego spe audiendi aliquid & cognoscenda nostri apparatus maximo imbri capuam veni, pridie Nonas, tu eram iustus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi inanes, imparati, C. autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes Legionum vicinarum non firmissimarum. At illum ruere nuntiant, & jam jamque adesse, non ut manum conferat, (qui cum enim) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποδανεῖν nec te id consulo: sin extra, quid ago? ad manendum hys? lictores improvidi, & negligentes Duces: ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudine conjungendi cum Tyranno. Qui quidem incertum est, Phalarim ne an Pisistratum sit immutaturus. Hæc velim explices, tam & me juves consilio. Esi te ipsumistic jam callera puto: sed tamen quantum poteris. Ego si quid

C 4

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
(308.16.2)

quid hic hodie novi cognovero, scies. Jam enim aderunt Coss suas nonas. Tuas quotidie litteras expectabo. Ad has autem cum poteris, rescribas. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

M. T. C. ATTICO S. P. D.

27. *Att. lib. 7. Epist. 21.*

PEdem in Italia video nullum esse, qui non in illius potestate sit. De Pompejo scio nihil, eumque, nisi in navim te contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem. Hujus autem nostri! Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu eadem non sine causa times, non quo minus quicquam Cæsari expediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis: sed video quorum arbitrio sit acturus. Rectè sic censeo cedendum de oppidis ijs: ergo consilij, quod optimum factu videbitur facies. Cum Philotimo loquere, atq; adeò Terentiam habebis Idib. Ego quid agam, quâ aut terrâ, aut mari persequar eum, qui ubi sit nescio? Et cum terrâ quidem, qui possum? mari, quo! trajici. Igitur isti me fac posse tuto. Multi enim hortantur: nunc etiam honeste? Nullo modo quidem à te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest: sed tum si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse, quid sis acturus, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

28. *Att. lib. 7. Epist. 23.*

Philotimi litteræ me quidem non minùs, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectârunt. Ecce postridie Cælii litteræ, Capuâ à Lucretio familiari ejus. Nigidium à Domitio Capuam venisse: eum dicere, Vibullum cum paucis militibus à Piceno currere ad Cn. Contestum insequi Cæsarem, Domitium non habere militum vim. Idem scripsit: Coss. Capuâ decessisse. Non du-

dubito, quin Cneus in fuga sit, modò effugiat. A Consilio fugiendi, ut tu censes, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

29. *Att. lib. 7. Epist. 24.*

Cum dedissem ad te litteras tristes, & metuo ne veras, de Lucretij ad Cassum litteris ad Capuam missis, Cephalio venit ad nos. Attulit enim à te litteras hilariores nec tamen firmas, ut soles. Omnia faciliùs credere possum, quàm quod scribis. Pompejum exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniaq; quæ nolim. O rem miseram! malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam, nisi illud eum fecisse, neque enim erat difficile hoc nescisse. Erat enim ars difficilis rectè Rempub. regere. Sed jam, jamq; omnia sciemus, & scribemus, ad te statim. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

30. *Att. lib. 8. Epist. 7.*

UNum etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat. At nemo dubitat, quin subsidio non venturus sit, ego non puto. Deseret igitur talem civem; & eos unâ, quos is secum habeat? præsertim ex ipso cohortes triginta? Domitius? (nisi me omnia fallunt) de se incredibiliter pertimuit, nihil spectat nisi fugam, cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego verò quem fugiam, habeo, quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium laudas, & memorandum dicis: malle, quòd dixerim, me cum Pompejo vinci, quàm cum istis vincere. Ego verò malo: sed illo Pompejo, qui tunc erat, aut qui mihi esse videbatur. Cùm hoc verò, qui ante fugit quàm * sciat aut quem fugiat, aut quòd: qui nostra tradidit: qui patriam reliquit: Italiam deseruit: si malui contrigit, tunc, victus sum, quòd superest: non ita videre possum, quæ

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum
1308.192

quid hic hodie novi cognovero, scies. Jam enim aderunt
Coss. suas nonas. Tuas quotidie litteras expectabo. Ad
has autem cum poteris, rescribas. Mulieres & Cicerones
in Formiano reliqui. Vale.

M. T. C. ATTICO S. P. D.

27. *Att. lib. 7. Epist. 21.*

PEdem in Italia video nullum esse, qui non in illius po-
testate sit. De Pompejo scio nihil, eumque, nisi in
navim se contulerit, exceptum iri puto. Oceleritatem in-
credibilem. Hujus autem nostri! Sed non possum sine do-
lore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu eadem
non sine causa times, non quo minus quicquam Cæsari ex-
pediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis, sed
video quorum arbitrio sit acturus. Rectè licet censeo ceden-
dum de oppidis ijs: ergo consilij, quod optimum factu vi-
debitur facies. Cum Philotimo loquere, atq; ad eò Teren-
tiam habebis Idib. Ego quid agam, quâ aut terrâ, aut mari
persequar eum, qui ubi sit nescio? Et cum terâ quidem,
qui possum? mari, quo? trajici. Igitur isti me fac posse tu-
to. Multi enim hortantur: nunc etiam honestè? Nullo
modo quidem à te petam consilium, ut soleo. Explicari
res non potest: sed tum si quid in mentem venit, velim
scribas, & ipse, quid sis acturus, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

28. *Att. lib. 7. Epist. 23.*

Philotimi litteræ me quidem non minùs, sed eos, qui
in his locis erant, admodum delectârunt. Ecce po-
stridie Cassii litteræ, Capuâ à Lucretio familiari ejus. Ni-
gidium à Domitio Capuam venisse: eum dicere, Vi-
bultum cum paucis militibus à Piceno currere ad Cn.
Contestum insequi Cæsarem, Domitium non habere mi-
litum vim. Idem scripsit: Coss. Capuâ decessisse. Non
du-

dubito, quin Cneus in fuga sit, modò effugiat. A Consilio
fugiendi, ut tu censes, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

29. *Att. lib. 7. Epist. 24.*

Cum dedissem ad te litteras tristes, & metuo ne veras,
de Lucretij ad Cassum litteris ad Capuam missis, Ce-
phalio venit ad nos. Attulit enim à te litteras hilariiores
nec tamen firmas, ut soles. Omnia faciliùs credere possum,
quàm quod scribis. Pompejum exercitum habere. Nemo
huc ita affert, omniaq; quæ nolim. Orem miseram! ma-
las causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid di-
cam, nisi illud eum fecisse, neque enim erat difficile hoc
nescisse. Erat enim ars difficilis rectè Rempub. regere, Sed
jam, jamq; omnia sciemus, & scribemus, ad te statim.
Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

30. *Att. lib. 8. Epist. 7.*

UNum etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut
Domitio non subveniat. At nemo dubitat, quin
subsidio non venturus sit, ego non puto. Deseret igitur
talem civem; & eos unâ, quos is secum habeat? præfer-
tim ex ipso cohortes triginta? Domitius? (nisi me omnia
fallunt) de se incredibiliter pertimuit, nihil spectat nisi fu-
gam, cui tu (video enim quid sentias) me comitem pu-
tas debere esse. Ego verò quem fugiam, habeo, quem se-
quar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium lau-
das, & memorandum dicis: malle, quòd dixerim, me
cum Pompejo vincere, quàm cum istis vincere. Ego verò
malo: sed illo Pompejo, qui tunc erat, aut qui mihi esse
videbatur. Cum hoc verò, qui ante fugit quàm * sciat
aut quem fugiat, aut quò: qui nostra tradidit: qui pa-
triam reliquit: Italiam deseruit: si malui contigit, tunc,
victus sum, quòd superest: non ita videre possum, quæ
nun-

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
1303.1692.

nunquam timui, ne viderem: nec me Hercule istum, propter quem mihi non modo meis, sed memetiplo cendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à moneta (nemo enim solvit) sive ab Oppiis tuis contubernalibus. Cætera apposita tibi mandabo. Vale.

* *Alii, quos unò seis esse, cum habeat præsertim & ipse cohortes xxx. N. sine omnia fallunt, deseret. Incredibiter, &c.*

C. POMP. PROC. M. T. C. IMP. S. P. D.

31. *Attic. lib. 8. Epist. 14.*

Tuas litteras libenter legi. Recognovi enim tuam primam virtutem etiam in salute communi. Coll. ad eum exercitum, quem in Appulia habent, venerunt. Magnoperè te hortor pro tuo singulari perpetuoque studio in Reip. ut te ad nos conferas: ut communi consilio Reip. afflictæ opem atque consilium feramus. Censeo viâ Appiater facias, & celeriter Brundisium venias, Cura ut valeas.

C. POMP. PROC. L. DOM. PROC. S. P. D.

32. *Att. lib. 8. Epist. 18.*

Miror te ad me nihil scribere, & potius, ab aliis, quàm a te de Rep. certioram me fieri. Nos, disiecta manu, pares adversariis esse non possumus. Contractis nostris copiis spero nos, & Reip. & saluti communi prodesse posse. Quamobrem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad V. Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror, quid causa fuerit, quare consilium mutaris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, tervis est, te propterea moratum esse: quod audieris Cæsarem firmo progressu in castrum Truentium venisse. Quanto enim magis appropinquare adversarius cœperat, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum conjungeres: priusquam Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere

dere posset. Quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus litteris à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenies, antequam copiarum, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis distrahant. Sed si erunt, qui te impediunt, ut illas tuas servent, æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino venerunt, quæ fortunas tuas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

CN. POMP. L. DOMITIO S. P. D.

33. *Att. lib. 8. Epist. 20.*

Litteræ mihi à te redditæ sunt ad XIV. Calend. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinum castra posuisse, quos putavi, & præmonui. Fit ut nec in præsentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias conjungere optintorum civium possis, cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus, quo magis etiam tuis litteris sum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem. Neque etiam, qui ex delectibus conscripti sunt à Coll. conveniunt, Quare da operam si ullâ ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quàm primum venias, antequam omnes copiarum adversariorum conveniant, Neque enim celeriter huc homines convenire possunt, & si convenirent, quantum ijs committendum sit, qui inter se noti sunt: contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

34. *Att. lib. 8. Epist. 10.*

Lippitudinis meæ signum tibi sit librarij manus, & eadem causa brevitatis: & si nunc quidem quod scriberem

Regi nuyom tot vonyok, Bratislava -lyceum.
(303.16.2.)

berem, nihil erat, omnis expectatio nostra erat in nunciis Brundusinis. Si nactus hic esset Cn. nostrum, spes dubia pacis: sin ille ante transmississet, exitiosi belli metus. Sed videsne in quem hominem inciderit Resp. quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratam? Si me Hercule neminem occiderit, ne cuiquam quicquam ademerit, ab ijs, qui cum maxime iuverant, maxime diligitur. Multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. Nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide quàm conversa res est: illum, cui ante confidebant, metuunt: hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis, vitijsq; venerit: non possum sine molestia cogitare. Quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & jam tuas litteras expectabam. Vale.

C. CÆSAR IMP. M. T. C. IMP. S. P. D.

35.

Att. lib. 9. Epist. 5.

Cum Furnium nostrum antum vidissem, neque loqui, neque audire me commode potuisset properantem: atque essem in itinere, præmissis jam legionibus, præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiaq; agerem. Et si hoc officium feci tepè, & sapius mihi facturus videor, ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido te celeriter ad urbem venturum, ut te ibi videam, ut tuo consilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar; festinationi meæ brevitatiq; litterarum ignosces, reliqua ex Furnio cognosces.

C. CÆSAR OPPIO ET COR. BALBO

S. P. D.

36.

Att. lib. 9. Epist. 8.

Gaudeo Hercule vos significare litteris, quàm valde probetis ea, quæ apud Corlinium sunt gesta. Con-

silio

filio vestro utar libenter, & hoc libentius, quod meâ sponte facere constitueram, ut quàm levissimum me præberem, & Pompejum dare operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possimus, omnium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ uti: quando reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victoriam diutius tenere præter unum L. Syllam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sic ratio vincendi, ut misericordiâ & libertate nos maniamus. Id enim quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa repetiti possunt. De iis rebus rogo vos, ut cogitationem suscipiatis Cn. Magium, Pompeji præfectum, deprehendi scilicet, & meo instituto uisus sum, & eum statim missum feci. Jam duo præfecti fabrûm Pompeji in meam potestatem venerunt, & à me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompejum hortari, ut malit mihi esse amicus quàm ijs, qui & illi & mihi semper fuerunt inimicissimi: quorum artificijs effectum est, ut Resp. in hunc statum perveniret. Vale.

M. T. C. CÆSARI S. P. D.

37.

Att. lib. 9. Epist. 19.

Ut legi tuas litteras, quas à Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem esse, te velic uti meo consilio, dignitate meâ: minùs sum admiratus. De gratiâ & de ope quid significares, mecum ipse quærebam, tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac singulari sapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer, & ad eam rationem existimabam satis aptam esse naturam & personam meam. Quod si ita est, & si qua de Pompejo nostro tuendo, & tibi & Reipub. reconciliando, cura te attingit, magis idoneum, quàm ego sum, ad eam causam proicctio reperies neminem qui & illi temper, & Senatui, cum primum potui, pacis author sui. Nec sumptis armis belli ullam partem attingi, iudicavique te eo bello violari

con-

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum.
1303.19.2.

contra cuius honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modo ipse auctor dignitatis tuæ tui, verum etiam cæteris auctor ad te iuvandum: sic me nunc Pompeji dignitas vehementer movet. Aliquot enim sunt anni cum vos duces elegi, quos præcipue colerem, & quibus essem sicut sum amicissimus. Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro, & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impendas temporis, huic quoque cogitationi, & tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique esse in maximi beneficii memoria possim. Quæ tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem à te tamen impetraturum, sed ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad civium concordiam, per te quam accomodatissimum conservari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem: ejus salutem, qui mihi fuerat fuisses: tamen ejus litteris lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioque misit: eandem me salutem à te accessisse putavi, quam ille, in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompejum esse possim. Vale.

L. COR. BALB. M. T. C. IMP. S. P. D.

38. *Att. lib. 9. Epist. 17.*

CÆsar nobis litteras perbreves misit, quarum exemplum subscripsi. Brevitate epistolæ scire poteris eum valde esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelioque S. A. VII. Iduum Mart. Brundisium venit: ad murum castra posuit: Pompejus est Brundisii: misit ad me G. Magium de Pace, quæ visa sunt respondi. Hoc vos statim scire volui. Cum in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam, Valet. Quomodo menunc putas, mi Cicerone torqueri; postquam rursus in spem pacis veni? ne qua res

res compositionem eorum impediat? namque quod absens facere possim opto: quod si unà essem, aliquid fortasse proficere possim. Nunc expectatione crucior. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

39. *Attic. lib. 20. Epist. 2.*

Ego cum accepissem tuas litteras Nonis Aprilis, quas Cephalio attulerat, essemque Minurnis postridie mansurus, & inde protinus: iustitui me in Arcano fratris, ut dum aliquid certius afferetur, occultiore in loco essemus, agerenturque nihilominus, quæ sine nobis agere possint. Jam adest, & animus audet, nec est quicquam quo, & quæ: sed hæc nostra erit cura, & petitorum. Te tamen quoad poteris, ut adhuc fecisti, nos consilio iuvabis. Res sunt inexplicabiles, fortunæ sunt committenda omnia, sine spe conamur illa. Melius si quid acciderit mirabimur. Dionysium noli ad me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tamen præsertim spectaculo esse nollem, sed cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

CÆSAR. IMP. M. T. C. IMP. S. P. D.

40. *Fam. lib. 10. Epist. 9.*

ET si te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram: tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimavi: & pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredieris, inclinata jam re, quæ integra, etiam progrediendum tibi non existimasses: Namque & amicitiae graviorem injuriam feceris, & tibi minus commodè consulueris. Quod minus placet, si non fortunæ obsecutus fueris, ut debes. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus (eadem enim tui fuit, cum ab eo-
run-

rum consilijs abesse iudicasti) sed me tum aliquod factum
condemnasse: quò mihi gravius abs te nihil accidere potest.
Quod ne facias, pro jure nostræ amicitiae à te peto. Postre-
mò quod viro bono & quieto, & bono civi magis convenit,
quàm abesse à civilibus controversiis? Quod nonnulli cum
probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu explo-
rato, & vitæ meæ testimonio, & amicitiae indicio, neque tu-
tius, neque honestius reperies quicquam, quàm ab omni
contentione abesse, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

41. *Att. lib. 11. Epist. 18.*

DE illius ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris,
contraque opinor, valde esse impeditum. Ita nec
mitto, ut constitueram, Ciceronem, & te rogo, ut me hinc
expedias. Quodvis enim supplicium levius est hac mansio-
ne. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Op-
pium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive claudi-
bus utetur; hic me esse minimè convenit: quorum for-
tasse utrumque erit. Alterum certè intellexi omnino ex
Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via
esset. Sed ut eam tiescas, te rogo. Nihil omnino jam ex-
pecto, nisi miserum. Sed hoc peritius, in quo nunc sum,
fieri nihil potest. Quare cum Antonio loquere velim: &
cum illis, & rem ut poteris, expedias, & mibi quàm primùm
de omnibus rebus rescribas, Vale. XII. Calend. Quintil.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

42. *Att. lib. 11. Epist. 19.*

Cum tuis dare possem litteras, non prætermisi, et si
quid scriberem, non habebam. Tu ad nos & rariùs
scribis, quàm solebas, & brevius: credo quia nihil ha-
bes, quod me putes libenter legere, aut audire posse.
Verùm tamen velim, quid erit quaecunque erit, scribas

Est autem unum, quod nulla equidem habeo in spe: sed
quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare, quid
ostendendum vix est. Philotimus dicitur secedere Idi-
bus Sex. nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mi-
hi rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum tem-
poris satis est, dum in pessimis rebus aliquid caveam, qui
nihil unquam cavi, Vale XI. Calend. Sextil.

M. ANTONIUS COS. S. P. D.

43. *Att. lib. 14. Epist. 9.*

Ocupationibus est factum meis, & subitâ tuâ profe-
ctione, ne tecum coram de hac re agerem: quam ob
causam vereor, ne absentia mea levior sit apud te. Quod
si bonitas tua responderet iudicio meo, quod semper ha-
beo de te, gaudebo. A Cæsare petij, ut Sextium Clodium
restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tunc,
sic uti beneficio ejus, si tu concessisses, quo magis laboro,
ut de tua voluntate id per me facere liceat. Quod si duri-
orem te ejus miseriæ & afflictæ fortunæ præbes: non con-
tendam ego adversuste, quanquam videor debere tueri
commentarium Cæsaris. Sed me Hercule si humaniter,
& sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te
profectò præbebis: & voles P. Clodium in spe optima
puerum positum existimare, non te infectatum esse, cum
potueris amicos paternos. Pater obsecro te pro Rep. vi-
deri gessisse simultatem cum parte ejus: non contempseris
hanc familiam. Honestius enim & libentius deponimus
inimicitias Reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ:
me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere pue-
rum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas
posteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam Cicero
ab omni periculo abesse certum habeo: tamen arbitror,
malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere,
quàm sollicitam. Postremo meo, ut te hoc beneficium
rogo: nihil enim non tua causâ feci. Quod si non impe-
tro, per me Clodio daturus non sum, ut intelligas, quanti
apud

Regi nyomtatványok Bratislava-lyceum
1303.19.2.

apud me autoritas tua sit: atque eo te placabiliorem præbeas, Vale

M. T. C. PLANCO. PR. DES. S. P. D.

44.

Att. lib. 16. Epist. 14.

Ignosce mihi, quod cum antea accuratissime de Buthro-
tiis ad te scripseram, eadem de re sæpius scribam. Non
me Hercule mi Plance facio, quod parum confidam, aut li-
beralitati tuæ, aut nostræ amicitie: sed cum tanta res aga-
tur Attici nostri: nunc verò etiam existimo, ut quod pro-
bavit Cæsar nobis testibus & obsignatoribus: qui & decretis
& responsis Cæsaribus interfueramus, videbatur obtinere po-
tuisse, præsertim cum tota potestas ejus rei tua sit, ut ea,
quæ Coss. decreverunt, secundum Cæsaribus decreta & re-
sponsa, non dicam comprobe, sed studiosè libenterque
comprobe. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res oratio
esse possit. Et si jam sperabam, cum literas accepisses,
fore, ut ea quæ superioribus literis petiissemus, impetrata
essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis
nunciatum erit, te id fecisse, quod magna cum spe exspe-
ctamus. Deinde etiam confido fore, ut alio genere litera-
rum utamur: tibi que pro tuo summo beneficio gratias
agamus. Quod si acciderit, velim existimes, non tibi tam
Atticum, cujus per magna res agitur, quam me, qui non
minus laboro, quam illum, obligatum fore, Vale.

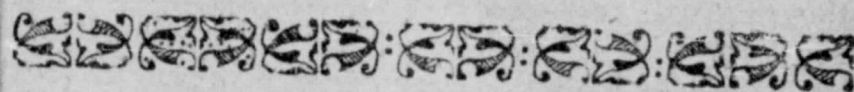
M. T. C. CAPITONI S. P. D.

45.

Att. lib. 16. Epist. 25.

Non dubito, quin merere, atque etiam stomachare,
quod tecum de eadem re agam sæpius. Hominis
familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi,
per magna res agitur Attici, cognovi ego tua studia in
amicos, etiam in te amicorum, multum potes nos apud
Plan-

Plancum juvare. Novi, humanitatem tuam Scio quam
sis amicis jucundus. Nemo nos in hac causa plus juvare
potest, quam tu. Et res ipsa est firma, ut debet esse, quam
Coss. de consilii sententia decreverunt, cum & lege, & S.
C. cognoscerent, quem quidem arbitramur cum officij
tui, & Reip. causa decretum Coss. comprobaturum: tum
libenter nostrâ causâ esse facturum. Adjuvabis igitur mi
Capito. Quod ut facias vehementer etiam atque etiam
rogo, Vale.

LIBER III.

MARCUS TULLIUS CICERO
SERVIUS SULPITIUS
SERV. SULP. M. T. CICERONIS. P. D.

I.

Fam. lib. 4. Epist. 5.

Osteaquam mihi renunciatum est de obitu
Tullie filie tuæ, sanè quam pro eo, ac debui,
graviter molestèque tuli: communemque
eam calamitatem existimavi. Qui si istic af-
fuissem, neque tibi defuissem, coramque
meum dolorem declarâissem. Et si genus hoc consolationis
miserum atque acerbum est, propterea, quod per quos id li-
eri debet, propinquos & familiares, ipsi pari molestia affici-
untur, neque sine lachrymis multis id conari queunt, ut
magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere
quam aliis posse suum officium præstare: tamen quæ in
præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te
perscribere: non quod ea te fugere existimem, sed quod
forsitan dolore impeditus, minus ea perspicias. Quid est,
quod te tantoperè commoveat tuus dolor intestinus? con-
gita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit:

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
(308.169.2.)

ea nobis erepta esse, quæ hominibus non minùs quàm liberi chæra esse debent, patriam, honestatem: dignitatem, honores omnes: hoc uno incommodo addito, qui ad dolorem adjungi potuit? aut qui non illis rebus excitatus animus callere jam debet, atque omnia minoris æstimare? At illam vicem, credo doles? quoties in eam cogitationem necesse est, ut tu veneris, ut & nos sæpè incidimus, hisce temporibus non pessimè cum ijs esse actum, quibus sine dolore licitum est mortem cum vita commutare. Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnoperè invitare posset? quæ res? quæ spes, quod animi solatium? aut cum aliquo adolescente primario conjuncta, ætatem ageret? Licitum est tibi, (credo) pro tua dignitate ex hac juventute generum deligere, cujus fidei liberos tuos, ut tutò, committere putares. An ut ea liberos ex se pareret, quos cum florentes videret, lætaretur? qui rem à parente traditam per se tenere possent? honores ordinatim in Repub. petitori essent? in amicorum negotijs liberalitate suâ uterentur? Quid horum fuit, quod non priusquam datum, ademptum sit? At verò malum est liberos amittere. Malum: nisi hoc pejus sit, hæc sufferre & peti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare: si fortè ea res tibi minuere posset. Ex Asia rediens; cum ab Ægina Megaram vertus navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere: post me erat Ægina, ante Megara, dextra Pyræus, sinistra Corinthus. quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt: nunc prostrata, & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare. Heu, nos homunculi indignamur, si quis nostrum interiit, aut occisus est: quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidorum cadauera projecta jacent. Vis ne tute Servi cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione eâ non mediocriter sum confirmatus. Hodie idem si tibi videretur, fac ante oculos tibi opponas, modo uno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio præterea tan

ta diminutio facta: omnes provinciæ conquassatæ sunt, in unius mulierculæ animula si jactura facta est, tantoperè commoveris? Quæ, si hoc tempore non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit: quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ad cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiscere, quæ digna tuâ personâ sunt: illam, quàm diu ei opus fuerat, vixisse: unâ cum Repub. fuisse: te patrem suum prætorem, consulem, augurem vidisse: adolescentibus primarijs nuptam fuisse, omnibus bonis propè perfunctam esse, cum Resp. occiderit, vitâ excessisse. Quid est, quod tu, aut illa cum fortunam hoc nomine queri possitis? Denique noli te oblivisci Ciceronem Esse: & eum, qui alijs consueveris præcipere, & dare consilium: nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur, se tenere medicinæ scientiam: ipsi se curare non possunt: sed potiùs, quæ alijs tute præcipere soles, ea tibi subijce, atque apud animum propone. NULLIUS DOLOR EST, QUEM NON LONGINQUITAS TEMPORIS MINUAT, ATQUE MOLLIA T. Hoc te expectare tempus, tibi turpe est: ac non ei rei sapientiâ tuâ te occurrere. Quod si quis etiam inferis sensus est: qui illius amor in te fuit, pietasque in omnes suos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ, da cæteris amicis familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ; ut si qua in re opus sit, operâ & consilio tuo uti possit. Denique omnium in eam fortunam deveniemus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit: noli committere, quisquam te putet, non tam filiam, quàm Reip. tempora, & aliorum victoriam lagere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quòque te æquè ferre posse, nèque ad majus, quàm debeat tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur abesse. Quod

Regi nyomtatványok Bratislava-lyceum
1303.16.2.

ad me attinet, cum tranquillior animo esse cognovero, de ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumque se provincia habeat, certior te faciam, Vale.

M. T. C. SERVIO SULPITIO S. P. D.

2.

Att. lib. 4. Epist. 6.

EGo verò Servi vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim me præsens adjuvare potueris consolando: & prope æquè docendo, facilè ex eo intelligo, quod literis tuis lectis, aliquantum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent: & in me consolando, non mediocrem ipsè animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempore tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipsè me faceret, & quam sui talem erga animum tibi gratum putare fore: cujus officia jucundiora scilicet sæpè mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiam autoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientiâ præditus, ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori, quòd ea me solatio deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla proponis, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Qu. Maximus, qui filium consularem clarum virum, & magnis rebus gestis amisit: & L. Paulus, qui duos septem diebus, & noster Gallus, & M. Cato, qui summò ingenio, summâ virtute filium perdidit: iis temporibus fuerant, ut eos tamen ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex Reip. consequerentur. Mihi autem amissis ornamentis iis, quæ ipsè commemoras, quæque eram maximis laboribus adeptus: unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis, non Reip. procuratione impediabantur cogitationes meæ, nihil in foro agere licebat: aspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & in-

industriæ meæ fructus; & fortunæ perdidisse. Sed cum cogitarem hæc mihi tecum, cum quibusdam esse communia: & cum frangerem jam me ipse, cogere me illa ferre toleranter, habebam quò confugerem, ubi conquiescerem, cujus sermone & suavitate omnes curas, doloresque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere etiam illa, quæ consenuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, ut tum me à Rep. mœstum do-nus excipiebat, quæ levaret: sic nunc domo mœrens ad Remp. confugere non possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum, & foro, quod nec eum dolorem, quem à Rep. capio, domus iam consolari potest, nec domesticum Reip. Quo magis expecto, teque videre quamprimum cupio. Major mihi ratio afferi nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis, sermonumque nostrorum. Quanquam sperabam tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem, cum multis de causis te exopto quamprimum videre, tum etiam, ut ante commentemur inter nos, quæ ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis. & (ut perspexisse videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cum ita sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit incunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi, Vale.

M. T. C. LUCEIO Q. FILIO S. P. D.

3.

Att. lib. 5. Epist. 12.

Coram me tecum eadem hæc agere sæpè conantem, leterruit pudor quidem penè abrupticus, quæ nunc exponam absens audaciùs: epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque ut ego arbitror, reprehendendâ, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis. Quod etsi mihi sæpè ostendis te esse facturum: tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum, et si erat semper à me

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum:
(308.1/2.2.)

vehementer expectatum; tamen vicit opinionem meam: meque ita vel coepit, vel incendit, ut cuperem quam celerim res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solum commemoratio posteritatis, ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel auctoritate testimonij tui, vel iudicio benevolentiae, vel suavitate ingenij vivi perfruamur. Neque tamen haec cum scribebam, eram nescius, quantis oneribus premere susceptarum rerum, & iam institutarum, sed quia videbam, Italici belli & civilis historiam jam penè à te esse perfectam, dixeras autem mihi & reliquas res ordiri, deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjuncte ne malles cum caeteris rebus nostra contexere, ut multi Graeci fecerunt, Calisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantium, qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi bella, separaverunt; tu quoque ita civilem conjugationem ab hostilibus externisque bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse: sed ad properationem meam quiddam interest, non te expectare, donec ad locum venias, ac statim causam illam totam, & tempus accipere. Et simul si uno argumento unaque in persona mens tua tota verlabitur, cerno jam animo, quanto omnia uberiora atque ornatiores futura sint. Neque tamen ignoro, quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam ut ornas me, postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornanda? SED TAMEN QUI SEMEL verecundiae fines transierit, eum bene & naviter oportet esse impudentem. Itaque te plane etiam atque etiam rogo, ut ornas ea vehementius, quam fortasse sentis, & in eo leges historiae ne negligas, gratiamque illam (de qua suavissime quodam in praemio scripsisti) à qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herulem Xenophontium illum à voluptate. Ea si me tibi vehementius commendabit, ne aspernare, a morique nostro plusculum etiam quam co-

cedit veritas, largiare. Quod si te adducemus ut hoc suscipias, erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate & copia tua. A principio enim conjugationis, usque ad reditum nostrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quo & illa poteris uti civilium commutationum scientia: vel in explicandis causis rerum nostrarum, vel in remedijs incommodorum, cum & reprehendes ea, quæ vituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis. Et si liberius, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perhiam, insidias, prodicionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cujusdam voluptatis, quæ vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. NIHIL EST ENIM APRIUS ad delectationem Lectoris, quam temporum varietas, fortunæque vicissitudines. Quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. Habet enim præteriti doloris secura recordatio delectationem: cætera verò nullâ persunctis propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantinæam EPAMINONDAS non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, posteaquam ei percontanti dictum est, clypeum esse salvum: ut etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cujus studium in legendo non erectum Themistoclis fugâ, redituque retinetur? Etenim ordo ipse Annalium mediocriter nos retinet, quasi enumeratione fastorum. At viri saepe excellentes ancipites, varijque casus, habent admirationem, expectationem, lætitiâ, molestiam, spem, timorem: si verò exitu notabili concluduntur, expletur animus jucundissimæ lectionis voluptate. Quod mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernasque hanc quasi fabulam rerum, eventorumque no-

Regi nyomtatványok Bratislava-lyceum.
1303.19.2.

rorum. Habet enim varios actus, multaque actiones, & consiliorum & temporum. Ac non vereor, ne assentantunculam quadam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrarem, me à te potissimum ornari, celebrarique veile. Neque enim tu is es, qui, quis, nescias: & qui non admirentur, invidos, quam eos, qui laudent assentatores arbitrare. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternae gloriae per eam commendare velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenij gloriam consequatur. Neque enim Alexander illae gratiae causa ab Apelle potissimum pingi, & à Lyfippo fingi volebat, sed quod illorum artem, cum ipsis, tum etiam sibi gloriae fore putabat. Atque illi artifices corporis simulachra ignotis nota faciebant: quae vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores elari viri. Nec minus enim est, Spartiatis ille Agelilaus perhibendus, qui neque pictam, naque fictam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborant. Unus enim Xenophontis libellus in eo Rege laudando, facile omnes imagines hominum, statuaturque superavit. Atque hoc praestantius mihi fuerit, & ad laetitiam animi, & ad memoriae dignitatem, si in tua scripta pervenero, quam si in caeterorum: quod non ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum (sicut Timolonti à Timoco, aut ab Herodoto Themistocli) sed etiam autoritas clarissimi & expectatissimi viri, & in Republ. maximi, gravissimisque causis cogniti, atque in primis probati viri, ut mihi non solum preconium (quod non in Sigeum venisset Alexander, ab Homero Achili tributum esse dixi) sed etiam grave testimonium impertitum clari homines magnique videantur. Placet enim Hector ille mihi Navianus, qui non tantum laudatur, sed addit etiam à laudato viro. Quod si te non impetro, hoc est, si qua te res impederit (neque enim fas esse arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare) eogar fortasse facere, quod nonnulli saepe reprehendunt, scribam ipse de me, multorum tamen exemplo & clarorum virorum

rorum. Sed quod te non fugit, haec sunt in hoc genere vitia, ut verecundius ipsi de se scribant necesse est, si quidem laudandum: & praetereant, si quid reprehendendum est. Accedit etiam, ut minor sit fides, minor autoritas: multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores esse praecones ludorum Gymnicorum: qui cum caeteris coronas imposuerunt victoribus, eorumque nomina magna voce pronuntiaverunt, cum ipsis ante ludorum missionem corona donentur, alium praecone adhibebant, ne sua esse voce ipsi se victores praedicent. Haec nos vitare cupimus, & si recipis causam nostram, vitabimus, idque ut facias, rogamus. Ac ne forte mirere, cur, cum nihil saepe ostenderit, te accuratissime nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandaturum, à te id nunc tantoperè, & tam multis verbis petimus. Illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi festinationis: quod alacres animo sumus, ut & caeteri viventibus nobis ex libris tuis agnoscant, & nosmet ipsi vivi gloriae nostrae perfruamur. His de rebus quid aeturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium. Sin autem differs me in tempus aliud, coram tecum loquar. Tu interea non cessabis, & ea quae habes instituta, perpolies, nosque diliges, Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

Att. lib. 8. Epist. 13.

Maximis, & miserrimis rebus perturbatus sum. Coram mihi tecum potestas deliberandi non est, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis haec est. Si Pompejus Italia excedat (quod eum facturum esse suspicor) quid mihi agendum putes? & quo facilius consilium dare possis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cum merita Pompeji summa erga salutem meam, familiaritasque, quae mihi cum eo est, tum ipsa Reip. causa me adducit, ut mihi vel

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
(303.19.2.)

consilium meum cum illius consilio, vel fortuna, conjungenda esse videtur. Accedit illud, si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum civium deseror, cadendum est in unius potestatem: quin etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, & ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatis multo antè provisum: tamen utrumque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda, & si maximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitnè viri fortis, & boni civis, esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperiisque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus: non futurus sit sui juris: tubeundumque periculum sit cum aliquo fortè dedecore: si quando Pompejus Rempub. recuperabit. In hac parte hæc sunt: Vide nunc quæ sunt in altera. Nihil actum est à Pompejo nostro sapienter, nihil fortiter: adde etiam nihil, nisi contra consilium, autoritatèmq; meam. Omitto illa vetera, quod istum in Rep. ille aluit, auxit, armavit: ille legibus C. Metelli contra auspicia ferendis author, ille Galliae ulterioris adjunctor, ille gener: ille in adoptando P. Clodio augur: ille restituendi mei quam retinendi studiofior: ille provinciae propagator: ille absentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor Reip. coepit, contendit, ut decem T. Pl. ferrent: ut absentis ratio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoque Marcello. Coss. finienti provincias Gallias Cal. Mar. restitit. Sed ut hæc omittam, quid foedius? quid perturbatius, hoc ab urbe discessu? sive potius turpissima fuga? quæ conditio non accipienda potius, quam relinquenda patria? Malæ conditiones erant fateor, sed nunc quid hoc pejus? At recuperabit Remp. Quando? aut quid ad eam rem parati? Non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica & privata adversario tradita? Denique nulla causa, nullæ vires, nulla fides, quo concurrant, qui Remp. defensam velint. Apulia delecta est inanissima pars Italiae, & ab impetu

hujas

hujus belli remotissima fuga, & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invitè coepi Capuam, non quod manus illud defugerem, sed sine causa, in quo nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor: bonorum autem erat aliquis, sed habes ut solet, & ut ipse sensissem, multitudo & infimus quisque propensus in alteram partem, multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipse me nihil suscepturum, sine præsidio, & sine pecunia. Itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eam nunc sequor, quo nam? cum illo non, ad quem cum essem profectus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam venire non possem. Infero mari, nobis incerto cursu, hyeme maximo navigandum est. Age jam cum fratre, an sine cum filio? an quomodo? utraque enim in re summâ difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunâsq; nostras? acrior, quam in cæterorum, quod putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere postulare. Age jam hos compedes, fascēs inquam hos laureatus, hæc esse, ex Italia quam molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus, antequam ad illum venerimus. Quo autem, aut quâ, nihil scimus. Aut si stitero, & fuerit nobis in hac parte locus, idem fecero, quod in Cinnæ dominatione, & Marij Tyrannide Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Mutius: quo quomodo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore videre, quod factum: sed hoc malle quam armatum ad me patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasibulus, & fortasse melius. Sed est certa quædam illa Mutii ratio, atque sententia: est etiam illa Philippi. Et cum sit necesse servire temporibus: & non amittere tempus cum sit datum, sed in hoc ipso habent tamen iidem fascēs molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum, sed sit deseret triumphum, non accipere, ne periculosum sit; an accipere, invidiosum ad bonos. O rem, inquis, difficilem & inexpli-

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum:
(308.192.)

inexplicabilem. Atqui explicanda est, qui autem fieri potest? Ac ne me existimârit ad manendum esse propensio- rem, quò plura in ea parte verba fecerim: potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem maximè de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Naves & in Ca- jeta parare nobis, & Brundulii. Sed ecce nuncii scriben- te me hac ipsa nocte in Calleno: ecce literæ Cæsaris ad Cor- finium Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugna- re cupiente. Non puto etiam hoc Cn. nostrum commis- surum: ut Domitium relinquat. Et si Brundulium Scipio- nem cum cohortibus duabus præmiserat, legionem à Fau- sto conscriptam, in Siciliam sibi placeret à Coss. duci scri- pserat ad Coss. Sed turpe Domitium erit deserere, implo- rantem ejus auxilium, est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma Afranium in Pirenæo cum Trebonio pugnâsse: pulsus Trebonium: etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus. Summa autem, Afrani- um cum magnis copijs adventare. Id si est: in Italia for- tassè manebitur. Ego autem cum esset incertum iter Cæ- saris (quòd vel ad Capuam, vel ad Lucriam iturus putaba- tur) Leptam ad Pompejum cum litteris, & ipse ne quo incidere, reverti Formias. Hæc te scire volui, scripsi- que sedatiore animo, quàm proximè scripseram, nullum meum judicium interponens, sed exquirens tuum, Vale.

M. T. C. DOLABELLÆ COS S. P. D.

5.

Att. lib. 14. Epist. 20.

ET si contentus eram mi, Dolabella tuâ gloriâ, fa- tisque ex ea magnam lætitiâ, voluptatemque ca- piebam: tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quod vulgò hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni: con- venio autem quotidie plurimos. Sunt enim permulti opti-

optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca veniunt: præterea ex municipijs frequentes necessarii mei: qui omnes, te summis laudibus ad cælum extulerunt: mihi continuo, maximas gratias agunt. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis & consilijs obtemperans, præstantissimum te civem & singularem Coss. præbeas. Quibus ego, quamquam verissimè possum respondere, te quæ facias, tuo judicio, & tuâ sponte facere, nec cujus- quam agere consilio: tamen neque planè assentior, ne im- minuam tuam laudem, si omnia à meis consilijs profecta videntur: neque valdè nego. Sum enim avidior etiam quàm satis est gloriæ: & tamen non alienum est à dignita- te tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum, aliquem in Consilijs capiendis Nestorem habere: mihi ve- rò gloriosum, te juvenem Coss. florere laudibus, quali alu- mnuræ disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus: tamen antè quàm me planè la- lutaverat. O mi Cicero inquit gratulor tibi, cum tan- tum vales apud Dolabellam, quantum si apud me fororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ verò aucto & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te Con- sulum solum, possum verè consulem dicere. Deinde mul- ta defacto, & de re gesta, tum nihil magnificentius, nihil præclariùs actum unquam, nihil Reip. salutaris testatus est. Atque hæc una vox omnium est. A te autem pèto, ut me, hanc quasi saltam hæreditatem alienæ gloriæ finas cernere, meque aliqua ex parte in loc etatem tuarum lau- dum venire patiare. Quamquam mi Dolabella (hæc enim jocatus sum) libentiùs omnes meas, si modò sint aliqua meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, tantum tu intelligere potuisti, cum ijs tuis factis sic incen- sis sum, ut nihil unquam in amore mihi fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pul- chriùs, nihil amabiliùs. Semper amavi, ut scis M. Brutû, pro- pter

Regi nyom tet vanjok Bratislava-lyceum.
(308.19.2.)

pter eius summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Mart. tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, ante dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, ut dignitati & gloriae servias: Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quam te ipsum: te imitare oportet, tecum ipse certes, nec licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summae veritas animadversionis, non modo non invidiosa, sed etiam popularis esse, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortunam quadam contigisset, gratularer felicitati tuae: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque consilij. Legi enim concionem tuam, nihil illam sapientius. Ita pedetentim tum accessus a te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertenti omnium consensu daret. Liberasi igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti: sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibi que non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero, tu quoniam Remp. nosque conservas, fac ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias, Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

6. B. 3.
Nostrae res meliori loco videbantur. Scripta enim ad te certe scio, quae gesta sunt, quale tibi saepe Consules

fuletales extiterunt, Caesaris vero pueri mirifica indoles virtutis, utinam jam facile eum florentem & honoribus, & gratiam regere, ac tenere possimus, quam facile adhuc tenuimus. Erit omnino illud difficilius sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, ejus opera nos esse salvos, & certe, nisi is Antonum ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo vero, aut quatriduo, ante hanc rem pulcherrimam timore quodam percussa civitas tota ad te secum conjugibus, & liberis effundebat: eadem recreata, ad XII. Calend. Maji te huc venire, quam se ad te ire malebat: quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. Nam tantae multitudinis, quantum capit urbs nostra, concursus est ad me factus. Et cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plausu in Rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio; congratulatioque me commovet, propterea quod popularem me esse in populi salute praclarum est. Sed haec te malo ab alijs audire. Me velim de tuis rebus, consilijsque facias diligentissime certiore. Illud consideres; ne tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic Populus Romanus: nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quam eos cives, qui hoc bello contra patriam, arma ceperunt, quos quidem ego omnibus sententijs ulciscor, & persequor: omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac res sentias, tui iudicij est. Ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam. Consules duos bonos quidem, sed duntaxat bonos, amissimus. Hircius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno praelio ante vicisset. Nam Pansa fugerat, vulneribus acceptis, quae ferre non potuit. Reliquias hostium Brutis persequitur & Caesar. Fugientes autem omnes iudicati, qui M. Antonij sectam secuti sunt. Itaque id Senatus consultum plerique interpretantur.

Regi nyomtatványok Bratislava-lyceum:
 1308.11.11.

pterejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Mart. tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, ante dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, ut dignitati & gloriae servias: Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quam te ipsum: te imitare oportet, tecum ipse certes, nec licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa se veritas animadversionis, non modo non invidiosa, sed etiam popularis esse, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortunam quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque consilij. Legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius. Ita pedetentim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertenti omnium consensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti: sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibi que non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus eoràm plura propediem, ut spero, tu quoniam Remp. nosque conservas, fac ut diligentissimè te ipsum mi Dolabella custodias, Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

6. B. 3.
Nosræ res meliori loco videbantur. Scripta enim ad te certò scio, quæ gesta sunt, quale tibi sæpè Consules

fuletales extiterunt, Cæsaris verò pueri mirifica indoles virtutis, utinam jam facile eum florentem & honoribus, & gratiâ regere, ac tenere possimus, quam facile adhuc tenuimus. Erit omnino illud difficile sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, ejus opera nos esse salvos, & certè, nisi is Antonum ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo verò, aut quadriduo, ante hanc rem pulcherrimam timore quodam percussa civitas tota ad te secum conjugibus, & liberis effundebat: eadem recreata, ad XII. Calend. Maji te huc venire, quam se ad te ire malebat: quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumque vigiliarum fructum cœpi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantum capit urbs nostra, concursus est ad me factus. Et cum usque in Capitolium deductus, maximò clamore atque plausu in Rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio; congratulatioque me commovet, propterea quod popularem me esse in populi salute præclarum est. Sed hæc te malo ab alijs audire. Me velim de tuis rebus, consilijque facias diligentissimè certiorum. Illud confideres; ne tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic Populus Romanus: nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quam eos cives, qui hoc bello contra patriam, arma cœperunt, quos quidem ego omnibus sententijs ulciscor, & persequor; omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac reserentias, tui judicij est. Ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam. Consules duos bonos quidem, sed duntaxat bonos, amissimus. Hircius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magnò præliò antè vicisset. Nam Partica fugerat, vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutis persequitur & Cæsar. Hostes autem omnes judicati, qui M. Antonij sectam secuti sunt. Itaque id Senatus consultum plerique interpretantur.

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
(303.19.2.)

etiam ad tuos, sive captivos, sive deditios pertinere. Equidem nihil differui durius cum nominatim de C. Antonio decernam: quod ita statueram, a te cognoscere, causam ejus senatum oportere. XXI. Calend: Maji.

M. BRUTUS CICERONI S. P. D.

7.

B. 4.

Quantâ sim lætitiâ affectus cognitis rebus Bruti nostri, & consultum, facilius est tibi existimare quam mihi scribere, cum alia laudo, gaudeo & accidisse, tum quod Bruti irruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quod scribis, triumphum Antoniorum unam atque eandem causam esse, quid ego sentiam, mei judicij esse statuo nihil, nisi hoc Senatus aut populi Romani judicium esse de his civibus qui pugnantes non interierint. Ad hoc ipsum (inquies) inique facis, quod hostis animi in Remp. homines cives apellet: imò iustissimè. Quod enim nondum Senatus censuit, nec Populus Romanus iussit, id arroganter præjudicio, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non mutuo, quod ei, quem non occidere res non coëgit, neque crudeliter quicquam eripui, neque dissolutè quicquam remisit: habuique in mea potestate quoad bellum fuit. Multò quidem honestius judico magisque quod concedere possit Resp. miserorum fortunam non defectari, quam infinita tribuere petentibus: quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Quâ in re Cicero vir optime, ac fortissime, mihi que meritò & meo nomine, & Reipub. clarissimè, nimis credere videris spei tuæ: statimque ut quisque aliquid rectè fuerit omnia dare, ac permittere: quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquò animò te moveri patiaris: præsertim de communi salute: facies tamen quod tibi visum fuerit, etiam ego, cum me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavili sumus:

mus: nevé semper primi cujusque mali excidendi causa sit, ut aliquid renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus, aut patientibus nobis adversi evenire potest: in quo non cum omnium culpa, præcipuè tua frustra sit: cujus tantam auctoritatem Senatus, ac Populus Romanus non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maximè in libera civitate unius esse potest: quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter intueri debes. Prudentia porro, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abundè adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possunt tuæ virtutes. unum hoc grato amico, liberalique profectum cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet, quod malè cogitantibus exemplo aut præsidio sit. Itaque timeo de Consulatu ut Cæsar, tuus altius se ascendisse patet, decretis tuis, quam inde si Consul factus sit, descensurum. Quod si Antonius ab alio relictum Regni instrumentum occasionem regnandi habuit: quonam animò fore putas: si quis auctore nro tyranno interfecto, sed ipso Senatu putat se imperia quæbet concupiscere posse? Quare tum & facultatem, & Providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cor, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extra ordinem fore contentum. Alienæ igitur (inquies) culpæ me facies? prorsus alienæ: si provideri potuit, ne ex quo utinam jam inspectare possis timorem de illo. His literis scriptis, te Consulera factum audivimus: verò incipiam proponere mihi rem istam: & contentem viribus, si istuc videro. Filius valet, & Antoniam cum equitatu præmissus est. Iam M. Bruti, Vale.

M. T. C. Q. TIRONI S. P. J

Att. lib. 16. Epist. 9.

8. Nos ut scis, discessimus ad IV. Nonas Leucadem venimus ad VIII. Idus Novemb.

Novembre
vemb. ad VII.

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum:
303.16.2

Actium, ipsi propter tempestatem ad VI. Idus morati sumus, inde ad V. Idus Corcyram, bellissimè navigavimus. Corcyrae fuimus usque ad XVI. Calendas Decembris tempestatibus retenti. Ad X. Cal. Decemb. in portum Corcyreorum. Ad Cassionem stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis fuimus usque ad IX. Calend. Interea qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Inde castrò levissimò, cœlo sereno nocte illà, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento postridiè (id erat ad VII. Cal. Decem) horâ quartâ Brundisium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introit Terentia, quæ te fecit plurimi, Ad V. Calend. Decemb. servus Cnei Planci Brundisii tandem aliquando mihi à te expectatissimas litteras reddidit, datas Idib. Novemb. quæ me molestiâ valde levârunt, utinam omninò liberâssent. Sed tamen Ascalpo medicus planè confirmat, prope diem te valente fore. Nunc quid ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temerantiam amorem erga me novi. Scio te omnia facturum, ut nobiscum quàm primùm sis. Sed tamen ita velim, ut nè quid properes Symphoniam Lysonis velim vitâsse: ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quàm valetudini, reliqua cura. Curio mihi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus esset: æquè iussit curaturum, equum & mulum Brundisii tibi reliqui. Romæ vereor ne ex Calend. Jan. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temerè naviges: Solent nautæ festinare quæstus sui causâ. Cautus sis mihi Tiro: magnum & difficile tibi restat. Si poteris tum Mescenio: cautè is solet navigare. Sin minùs, cum honesto aliquo homine: cujus autoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumem præstiteris. omnia à te habebo. Etiam atque etiam noster Tiro vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale, Salve.

MARCUS TULLIUS CICERO

SERVIO SULPITIO S. P. D.

I.

Fam. lib. 13. Epist. 17.

Marcus Curius, qui patri negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut plurimum in forum veni, instituta: & Patris civis aliquoties antea, tum proximè hoc terrimo bello, domus ejus tota mihi patuit. Quà si opus fuisset, tam essem usus, quàm meâ. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quali sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eumque: animum præter ceteros observat ac diligit: quem si tu jam fortè cognovisti, puto, me hoc, quod facio, facere seriùs. Eâ enim est humanitate & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magno perè à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas litteras contulisti, quàm maximus post mea commendatione nostra cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum habes satis cognitum, aut si quæ causa est, cur majoris commendationis indigeat: sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis commendare possim. Faciamque id, quod debent facere ij, qui religiosè, & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in me recipio: eos esse M. Curij mores, eamque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tuâ, & tam accuratâ commendatione, si tibi cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certum gratissimum feceris, si intellexero, has litteras tantum, quantum scribens confidam, apud te pondus habuisse. Vale.

M.T.C.

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum: 1303. (19. j.)

M. T. C. QU. THERMO PROP. S. D.

Fam. 13. Epist. 27.

Quo magis quotidie ex litteris, nuntiisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eo vehementius: à te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Annejum legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus opera, consilio, scientiâ rei militaris, vel maxime intelligo me, & Reipublicam adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet: neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam provinciam cogito circiter Cal. Maji, ante eam diem Annejus ad me se deat, oportet, illud quod tecum, & coram & per litteras diligentissime egi, id & nunc etiam atque etiam rogo, curâ sit tibi, ut suum negotium, quod habet cum populo Sordano, pro causâ veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Annei causâ omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quam si intellexero, per te illud ipsum negotium ex sententia confecisse, idque quamprimum ut efficias, te etiam atque etiam rogo, Vale.

M. T. C. P. SILIO PROP. S. P. D.

7.

Fam. lib. 13. Epist. 63.

Non putavi fieri posse, ut mihi verba deessent, sed tamen in Cajo Lenio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis, sed tamen ut plane perspiciere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus, & ego & frater meus, qui mihi charissimus est, C. Lenium, id sit, cum plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate, & singulari modestiâ; Eum ego à me invitissimus dinisi, cum propter familiaritatem, & consuetudinis suavitatem, tum quod consilio ejus fidei, ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor, ne jam mihi superesse verba putes, quæ dixeram de futuro. Commen-

do tibi hominem, sicut intelligis, me meum, de quo ea supra scripserim, debere commendare. A teque vehementer etiam, atque etiam peto, ut, quod habes in tua provincia negotij, expedias: quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberumque confectis ejus negotijs, per se quamprimum ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

M. T. ET CICERO. TERENCEIA, ET TULLIA,
Q. ET Q. F. TIRONI S. D.

4.

Fam. 16. Epist. 11.

Et si opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero, tam en non tam mea, quam tua causa, doleo, te non valere. Sed quando in quartanam est conversa vis morbi (sic enim scribit Curius) spero te, diligentiam adhibita, etiam firmiorem fore. Modo tace id quod humanitatis tuæ est, ne quid aliud curis hoc tempore, nisi ut quam commodissime convalescas. Non ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erant omnia facilia, si valebis: festinare te nolo, ne nauseæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme naviges. Ego ad urbem accessi pridie Nonas Jan. obviam mihi sic est proditum, ut nihil veri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potius belli: cui cum cuperem mederi, & ut arbitror, possem: cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar amicus noster, minaces ad Senatum, & acerbis litteris miserat: & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam, invito Senatu, teneret: & Curio meus eum incitabat. Antonius quidem noster, & Q. Cassius, nullâ vi expulsi, ad Cætarem cum Curione profectierant, postea quam Senatus consilibus, prætoribus, tribunis plebis, & nobis qui proconsules sumus, negotium dederat, ut curarem, ne quid Respub. detri-

Regi nyomtetvanyok, Bratislava-Lyceum.
(303.19.2.)

menti caperet: nunquam maiore in periculo civitas fuit nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem omnino. Ex hac quoque parte dignissime bellum comparatur. Id fit auctoritate & studio Pompeii nostri, qui Cæsarem tero cepit timere. Nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagravat triumphum: sed Lentulus Consul, quo magis suum beneficium faceret, simul atque expedisset, quæ essent necessaria, de Republica dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupide: eaque est nostra pluris auctoritas. Italiae regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam sumplimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura, valeas, literasque ad me mittas, quotiescunque habebis, cui des. Etiam valeas. Datum pridie Idus Januarij

M. T. C. CN. POMPEJO PROC. S. P. D.

5.

Att. lib. 7. Epist. 15.

Cum ad te litteras misissem, quæ Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reip. causa mare transiturum, eramque in spe magnâ, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, quâ mihi nihil utilius videbatur, Rempublicam summâ cum dignitate defendere. Interim nondum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ de Ælio ad Cos. dederas, certior tui consilij factus, non expedi vi dum mihi à te litteræ redderentur, confestimque cum Q. Fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cum Theanum Sidicinum venissem. C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliique complures Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipse die manurum esse Eterniæ. Sane sum commotus: quod si ita esset non modò iter meum interclusum, sed me ipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Cales procelli, ut ibi potissimum confisterem, dum certum nobis ab Eternia de eo, quod audieram, referretur. At mihi cum Calibus essem, affertur litterarum

tua-

tuarum exemplum quas tu ad Lentulum Cos. misistis. Hæc scripta sicerat: Literas tibi à L. Domitio ad XIII. Calend. Martias allatas esse, earumque exemplum subscripseras: magnique interesse Reipublicæ scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut præcipij, quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinum esse venturum: quo mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cum res in summa expectatione esset, utrumque simul audivimus, & quæ Corfini iacta essent, & te iter Brundisium facere cœpisse. Cumque nec mihi, nec meo fratri dubium esset, quin Brundisium contenderemus, à multis, qui à Samenio Apulæque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus, ne exciperemur à Cæsare quod is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quam nos possemus eò, quo intenderat, venturus esset. Quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reipublicæ noceret: cum præsertim non dubitarem, quin, si etiam nobis tutum iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas litteras Canusio ad X. Calend. Mart. duas quibus nos hortârit, ut celerius Brundisium veniamus: quas cum accepissemus, ad III. Calend. Mart. non dubitamus, quin tu jam Brundisium pervenissem: nobisque iter illud omnino interclusum videbatur, neque minus non esse captos, quam qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitrabar capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilominus qui regionibus incluti, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent. Quod cum ita sit, maximè vellem primùm sempertecum fuisse: quod quidem tibi ostenderem, cum à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causâ, sed quod videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis acci-

diss-

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
(303.192)

diff. Quoniam autem tecum ut essem, non contingit, utinam tui consilij certior factus essem: nam suspicione assequi non potui, quod omnia prius arbitratus sum fore, quam ut hæc Reip. causa in Italia non posset, duce te consistere. Neq; verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipublicæ lugeo. Nec si ego quod tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus ættimeo, te nihil nisi summâ ratione, fecisse, mea quæ semper fuerit sententia, primùm de pace vel iniqua conditione retinenda: deinde de urbe (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non summo, ut meum consilium valere debuerit: secutus sum tuum, neq; id Reipublicæ causa, de qua desperavi, quæ & nunc afflictâ est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam, tecum esse cupiebam: neque ejus rei facultatem si qua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere: Primùm enim præ me tui, me nihil malle, quam pacem: non quam: non quia eadem timebam, quæ illi: sed ea bello civili leviore ducebam. Inde suscepto bello, cum pacis conditiones ad te adferri, à teq; ad ea honorificè & largè respondere viderem, duxi meam rationem: quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram esse unum, qui pro meis maximis in Reipublicam meritis supplicia miserima & crudelissima pertulisset: me esse unum, qui si offendissem: ejus animum, cui tum, cum jam in armis essemus, Consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferretur, subiceret iisdem præliis, ut mea persona ad improborum impetus aliquid videretur habere, populare. Atq; hæc non ego prius sum suspicatus, quam mihi palam denunciata sunt: nequæ ea tum pertimui, si subeunda essent, quam desinenda putavi, si honestè vitare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliqui facultatem res ademit. Ijs autem, quibus non satisfacio, facile respondeo: neque enim ego

amicus C. Cæsari unquam fui quàm illi: nequæ illi amiciores Reip. quàm ego, Hoc inter me, & illos interest: quod cum & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis disceptari maluerunt: quæ quoniam ratio vicit, perficiam profectò, ut neque Reipubl. civis à me animum, neque tu amici desideres, Vale.

CN. POMPEJUS M. MARCELLO ET LENTULO COSS. S. D.

Att. lib. 8. Epist. 17.

Ego quod existimabam dispersos vos, neque Reipublicæ utiles, neque vobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi, primùm ut ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes XIX. quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neq; ipse satis firmus esset ad castra faciendâ, quod meas XIX. & suas XII: cohortes tribus in oppidis distributas haberet (nam partim Albæ, partim Sulmonæ collocavit) neq; si vellent, expedire posset. Nunc scitote, me esse in summa sollicitudine: nam & tot, & tales viros periculo, obsidione liberare cupido: neq; subsidio ire possum, quod his duabus legionibus non potes esse comittendâ; ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius XIV. cohortes contrahere potui, quas Brundisium misi: neq; Canusium sine præsidio dum abessem, putavi esse dimittendum. D. Lælio mandâram, quod majores copias sperem nos habituros, ut si vobis videretur, alteruter vestrum ad me veniret: alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparastis, & cum ijs militibus, quos Faustus legit, proficisceretur. Domitius cum XII. suis cohortibus eodem adjungeretur, reliquæ copię omnes Brundisium cogerentur, & inde navibus Dyrrachium transportarentur. Nunc cum hoc tempore nihilo magis ego, quam vos subsidio, Domino

Regi nyomtat ványok, Bratislava-Lyceum:
1303.16.7.

ire possim, seu per montes explicare, non est nobis committendum, ut ad has VII. cohortes, quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi (etiam video C. Marcello & cæteris nostri ordinis, qui hic sunt) ut Brundisium ducerem hæc copiam, quam ego mecum habeo. Vos hortor, ut quotcumque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundisium veniatis quamprimum. Arma quæ ad me missuri eratis, ijs ceniteo armatis milites, quos vobiscum habetis: quæ arma superabunt, ea si Brundisium iumentis deportaveritis, vehementer Reip. profueritis. De hac re vellem & nostros certior s. faceretis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

M. T. C. M. MARIO S. P. D.

7.

Fam. lib. 7. Epist. 3.

Perſæpe mihi cogitanti de communibus miserijs, in quibus tot annis verſamur, (ut video) verſamur, solet in mentem venire illius temporis, quo proxime terminus una, quin etiam ipsum diem memoriã teneo. Nam ad tertium Idus Majas Lentulo & Marcello Coss. cum in Pompejanum vesperi venissem, tu mihi sollicito animo prætor fuisſi. Sollicitum autem te habeat cogitatio tum officij, tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare, ne officio deissem, si proficiscer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidisti profecto me quoque ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factu: pudori tamen malui, famæque cedere, quam salutis meæ rationem ducere. Cujus me mei facti poenituit, non tam propter periculum meum, quam propter vitia multa, quæ ibi ostendi, quod veneram. Primum neque magnas copias, neque bellicosas: deinde extra ducem, paucosque præterea, (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces: deinde

de in oratione tam crudeles, ut ipsam victoriam horrerent: Maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? nihil boni præter causam. Quæ cum vidissem, desperans victoriam, primum cœpi suadere pacem, cujus fueram semper author, deinde cum ab ea sententia Pompejus valde abhorreret, suadere institui, ut bellum deduceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi quædam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus nullius imperij fuit. Signa Tirone, & collecto exercitu cum legionibus robustissimis contulit: victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli finem feci: non putavi, cum integri pares non fuisset, fractos superiores fore: discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit: aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Jubam confugiendum: aut capiendus tanquam exilio locus: aut conscientia mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea: si te victori nolles, aut auderes committere. Ex omnibus autem ijs, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio præsertim ianocui, ubi nulla adjuncta est turpitudine: addo etiam, cum eã urbe careas, in qua nihil sit, quod videre possis sine dolore. Ego autem meis, (si quicquam nunc cujuscumque est) etiam in meis esse malui: quæ acciderunt omnia dixi futura. Veni domum, non quod vivendi conditio esset, sed tamen si esset aliqua forma Reipublicæ, tanquam in patria ut essem: si nulla tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem, causa nulla visa: cur optarem multæ causæ. Verus est enim: Ubi non qui fueris non esse, cur velis vivere, sed tamen vacillat culpâ magnum est solatium: præsertim cum habeas duas res, quibus me sustentem: optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam: quantum alteri mihi vivo nunquam arripietur: altera ne mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosius: & tibi molestius tui, quod te, cum mei, tum Reip. cognovi amantissimum.

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum:
(303.119.2)

Notum tibi omne consilium meum esse volui : ut primum scires, me nunquam voluisse plus quenquam posse, quam universam Remp. Posteaquam autem, quam alicujus culpa tantum valeret unus, ut ei obfisti non posset, me voluisse pacem : amisso exercitu, & eo duce, in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam reliquis omnibus : postquam non poteram, mihi ipsi finem fecisse belli : hunc autem si hæc civitas est, civem esse me : si non exulem esse incommodiore loco, quam si me Rhodum, aut Mytilenas contulisset. Hæc tecum coram malueram : sed quia fiebat, volui per litteras eadem : ut haberes quod diceres, si quando in viruperatores meos incidisses. Sunt enim qui, cum meus interitus nihil fuit Reipublicæ profuturus, criminis loco putent esse, quod vivam. Quibus ego certo scio non videri satis multos periisse : qui si me audissent, quamvis iniquâ pace, honestè tamen viverent. Armis enim inferiores, non causâ fuissent. Habes epistolam verbosiorum fortasse, quam velles, quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego si quæ volo, expediero, brevi tempore te ut spero videbo, Vale.

M. T. C. MARCELLO S. P. D.

8.

Fam. 4. 7.

ET si eo te adhuc usum consilio intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quod eâ sapientiâ esse judicem, ut meum consilium non antepoñam tuo, tamen & amicitie nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi jam à pueritia cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & salutis tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego cum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris, qui consulatum magnificentissimè atque optimè gesseris, præclare memini : sed idem etiam vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeji, nec genus exercitus pro-

probare, semperque summè distidere, qua in sententia me quoque fuisse memoriâ tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interuisti rebus gerendis : & ego id semper egisse interesse. Non enim rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, autoritate, causâ, quæ erant in nobis superiora : sed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus igitur : aut si vinci dignitas non potest, fracti certè & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quod cum spe vincendi simul adjecisti certandi etiam cupiditatem : ostendi que sapientem, & bonum civem, initia belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium, quod tu, secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, & hi se in Africam contulerunt, aut quemadmodum nos victori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor à plerisque vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium, à multis etiam magni ac fortis animi iudicatum. Sed habet ista ratio, ut mihi quidem videtur, quendam modum : præsertim cum tibi nihil deesse arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse, quod dubitationem afferet ei, penes quem est potestas, nisi quod veretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. De quo id sentiam, nihil attinet, dicere : cum appareat, ipse quid fecerim, sed tamen si jam ita constituisses, ut abesse perpetuo mallet, quàm ea quæ nolles, videre : tamen id cogitare deberes, ubicunq; esses, te fore in ipsius, quem fugeres, potestate : qui si facile passurus esset, te carentem patriâ, & fortunis tuis, quiete & liberè vivere : cogitandum sibi tamen esset, Romæ ne & domi tuæ, cuiusmodi res esset, an Mytilenis aut Rhodi mallet vivere ? Sed cum ita late pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit : nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ ? Equidem etiam si appeten-

Regi nyomtatványok, Bratislava-lyceum.
1303. (1672.)

da mors esset, domi atque in patria mallet, quam in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt: quorum est magna pro tuis maximis, clarissimisque virtutibus multitudo. Habemus etiam rationem rei militaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit, propterea, quod neque is, qui tenet Rempublicam, pateretur, neque ipsa Respublica talem impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi autem, qui essent auderem scribere, nisi te intelligere considerem. Hic pro te unius sollicitudines: unius etiam multæ & assiduæ lachrymæ. C. Marcelli, fratris optimi deprecantur: nos curâ & dolore proximi sumus precibus tardiores, quod jus adeundi, cum ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consiliô, studio, Marcello non desumus, tuis reliquis non adhibentur: ad omnia parati sumus, Vale.

M. MARCELLUS. CIC. S. D.

7.

Fam. lib. 4. 11.

Plurimum valuisse apud me tuam semper auctoritatem, cum in omni re, tum in hoc maxime negotio potes existimare, cum mihi C. Marcellus frater amantissimus mei, non solum consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret: non prius mihi persuadere potuit, quam tuis est effectum litteris, ut uterer vestro potissimum consiliô. Res quemadmodum sit acta, vestra littera mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quod ab optimo sit animo: tamen hoc mihi multo jucundius & gratius: quod in summa paucitate amicorum, propinquorum aut necessariorum, qui serè meæ salutem faverent, te cupidissimum mei, singularemque mihi benevolentiam præstitisse cognovi. Reliqua sunt ejusmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facile & æquo animo carebam. Hoc verò ejusmodi esse statuo, ut sine aliorum virorum & amicorum benevolentia, neque in

adversa, neque in secunda fortuna quisquam vivere possit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò, ut intelligas, homini amicissimo te tribuisse officium, te tibi præstabo, Vale.

SERVIUS SULPITIUS M. T. C. S. D.

16.

Fam. 4. 12.

Etsi scio, non jucundissimum nuntium me vobis allaturum: tamen quoniam Casus & Natura in nobis dominatur, visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos certiores ut facerem, ad V. Cal. Jul. cum ab Epidauri Piræum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni, eumque diem ibi contempsi, ut cum eo essem. Postero die cum ab eo digressus essem, eo consilio, ut ab Athenis in Æotiam irem, reliquamque jurisdictionem abolverem: ille, uti agebat, supero Majo Italianam versus navigaturus erat. Postridie ejus diei, cum ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimam noctis, Posthumus familiaris ejus ad me venit, & mihi nuntiavit, M. Marcellum collegam nostrum post cœnæ tempus à P. Magio Chilonæ, familiari ejus, pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse: unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem: sperare tamen eum vivere posse. Magium seipsum interfecisse postea se à Marcello ad me missum esse, qui hæc nuntiaret & rogaret, ut cogerem medicos. Coegi & è vestigio eo tum profectus primâ luce. Cum non longe à Piræo abessem, puer Acidini obviam mihi venit cum codicillis, in quibus erat scriptum paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse, ita vir clarissimus ab homine deterrimo acerbissimâ morte est affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant: inventus est amicus, qui ei mortem offerret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi: inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos ajebant, profugisse metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interiectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica, qua ipse delatus eram,

F

me

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum:
1303. (19. 2.)

meisq; lecticariis in urbem eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Atheniensibus, locum sepulturæ intra urbem ut darent impetrare non potui: quod religione se impediri dicerent, neq; tamen id ante cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, ut in quo volemus Gymnasio eum sepeli-remus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum Gymnasio Academiae locum delegimus, ibiq; eum combussimus, posteaquam curavimus ut iidem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita, quæ nostra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præstitimus, Vale. Datæ Piræci Prid. Cal. Jun. Athenis.

M. T. C. QU. LIGARIO S. D.

II.

Fam. 6. 13.

ET si tali tuo tempore me aut consolandi, aut juvandi tui causâ scribere ad te aliquid de nostra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feci, quia neq; lenire posse dolorem tuum. Postea verò quàm magnam spem habere cœpi, fore ut te brevi tempore incolumem haberemus: facere non potui, quin tibi & sententiam & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam, quod intelligo & perspicio non fore in te Cæsarem duriorum. Nam & res eum quotidie & dies & opinio hominum, & ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit, idque eum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus, quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuntius venit supplicare unâ cum fratribus tuis non destiti: quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in re singularis, & assidua & perpetua salutis tuæ cura, tantum profecit: ut nihil sit, quod non ipsum Cæsarem tributurum existimem. Sed si tardius sit, quàm volumus: magnis occupationibus ejus à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliore fuerunt: & simul Africanæ causæ iratior, diutius velle videtur eos habere sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus

esse molestiis confictarum, sed hoc ipsum intelligimus, eum quotidie renissius & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmasse, te in illis molestiis diutius non futurum: quando quid sentirem exposui: quid vellem tuâ causâ, te potius declarabo, quàm oratione. Et si tantum possem, quantum in ea Rep. de qua ita meritus sum, ut tu existimas, posse debebam: ne tu quidem in illis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquæ gratiæ valebunt: studium, consilium, opera, gratia, fides mea, nullo loco deerit optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem tuis semper habuisti: primum ob eas causas, quas scripsi: Deinde, quod ea de Re- publ. semper voluisti atq; sensisti, ut non modò nunc secunda sperare debeas: sed etiam si omnia adversa essent, tamen ex conscientia & factorum & consiliorum tuorum, quæcunque acciderunt, fortissimo animo ferre deberes, Vale.

M. T. C. QU. LIGARIO S. D.

12.

Fam. 4. 16.

ME scito omnem meum laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere, nam cum te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum, quos æquè atque te summâ benevolentiam sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus nullum me patitur officii erga te studiique munus, aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, lecerimq; pro te, ex illorum te litteris, quàm ex meis malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratim habeam de salute tua, id tibi à me declaratum volo. Nam si quisquam est timidus in magnis, periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quàm sperans secundos, is ego sum: & si hoc vitium est, eo me carere non confiteor. Ego idem tamen cum ad XI. Calendas intercalares priores rogatu fratrum tuorum venissem mane ad Cæsarem, atque omnem ad eum

Regi nyomtatványok, Bratislava-Lyceum.
(308.162)

di & conveniendi illius indignitatem & molestiam pertulisse. cum frater & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus, quæ causa, quæ tuum tempus postulabat: non solum ex oratione Cæsaris, quæ sane mollis & liberalis fuit: sed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea signis: quæ facilius percipere potui, quam scribere, hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia esset. Quamobrem fac animo magno, fortique sis & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora læte feras. Ego tamen tuis rebus adero, ut difficillimus: neque Cæsari solam, sed etiam eis omnibus: quos mihi amicissimos esse cognovi prote, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo, Vale.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. D.

13.

Fam. lib. 11. Epist. 13.

Jam non ago tibi gratias. Cui enim viæ te referre possum, huic verbis non patitur res latere. Attenderet volo, quæ in manibus sunt. Quæ enim prudentiâ es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero non potui: eram sine equitibus, sine jumentis: Hircium perisse nesciebam: Cæsari non credebam: priusquam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit: postridie manè à Pansa sum accersitus Bononiam. Cum in itinere essem, nuntiatum mihi est eum mortuum esse, recurri ad meas copias, sic enim verè eas appellare possum. Sunt extenuatissimè & inopiâ omnium rerum pessimè acceptæ. Biduo me Antonius antecessit, itinere multo majore fugiens, quam ego sequens. Ille enim ite passim: ego ordinatim, quæcumque via ergastula solvit, homines arripuit, constrictis nunquam prius, quam ad vada venit, quem locum volo tibi esse notum, jacet inter Appenim & Alpeis: impendentissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Venditio conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere cœpit militibus, ut se trans Alpeis

sequeretur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter militibus Venditianis (nam suos va de, quam nos, paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orate cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Quum sustinere eos non posset in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi munita, statim quinque cohortes Pollentiam præmisi, meumque iter eo contuli. Horâ ante, præsidium meum Pollentiam venit, quam Trebellius cum equitibus. Sane quam sum gavisus, in hoc etiam victoriam puto consistere, in spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant: quos ipse adhuc satis arroganter Allobroges, equitatusque omnis, qui eo præmissus erat, a nobis sustinebant, nostroque adventu sustineri facilius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se trajecerint, ne quid detrimenti Reipublicæ injungant summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimamque spem de summa Reipublica habere volumus, cum & nos & exercitus nostros singulari concordia conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque operam, ut quam paratissimi ab exercitu, reliquisque rebus, pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium configamus: qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reipublicæ comparant, subito ad patriæ periculum converterunt, Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

14.

Br. Epist. 2.

Scripturâ & obsignatâ jam Epistolâ litteræ mihi redditæ sunt à te plenæ rerum novarum, maximèque mirabiles Dolabellam quinque cohortes misisse in Chersonesum. Adeone copias abundat, uti is qui ex Asia fugere dicebatur, Europam apperire conetur? Quinq; autem coher-

Regi nyomtatványok Bratislava-Lyceum.
1303. (19.2.)

tibus quidam se facturum arbitratus est, cum tu eò quinque legiones, optimum equitatum maxima auxilia haberes? Quas quidem cohortes spero jam tuas esse: quoniam latro ille tam fuit demens: & tuum consilium vehementer laudo, quod non prius exercitum tuum Apolloniã, Dirrachoque movisti, quàm de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, pop. Rom. victoria. Itaque quod scribis, profecta statuisse te ducere exercitum in Chersonesum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Rom. facis, ex tua dignitate, & Republica. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta: de Antoniis (quod dicam in bonam partem accipias) magis mihi probatur militum severitas, quàm tua. Te benevolentiam exercitus, equitumque expertum, esse vehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habeas novi, facias me certiozem, in quo valde delector, me antè providisse, ut tuum iudicium liberum esse cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Kemp. ut nunc iudicio, ad dignitatem tuam. Quod scribis, me maximo odio egisse, ut insectarer Antonios, idque laudas: credo ita videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim arctius prohibenda bella civilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. Vehementer à te Brute dissentio, neque clementiæ tuæ concedo: sed salutaris severitas, vincit inanem speciem clementiæ. Quod si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinumo: mihi quidem ætas acta ferme est, tua istud refert maximè. Opprimemini (mihi crede) Brute, nisi provideritis: neque enim populum eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatus ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pithii edita tibi puta, nihil potest esse verius, XIV. Calend. Maji, Vale.

M. T. C. S. TICIO S. D.

15

Famil. lib. 5. Epist. 16.

ET si unus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus, quod tantum ex tuis molestiis cœpi doloris, ut consolatione ipse egerem, tamen cum longius à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæq; in te benevolentia, non tacere tanto in tuo mœrore tam diu, sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minùs sanare potuisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus: homines nos ut esse meminimus ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: id esse recusandum, quò minùs ea, quæ nati sumus conditione vivamus, neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus, eventisque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæc, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ memoriæq; & litteris prodita: tantum videntur proficere debere, quantum status ipsæ nostræ civitatis. & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatissimi sint, qui liberos non susceperunt: minus autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdem bona, aut denique aliqua Republica perdidissent. Quod si tuum desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres, non facile exhauriri tibi istum dolorem posse universum puto: sin illa te res cruciat, quæ magis amoris est, ut eorum, qui occidunt miseras lugeas: ut ea non dicam, quæ sæpissime & legi & audivi, nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immortalitatis illa potiùs, quàm mors dicenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiat, hoc tamen non dubitans confirmare possum ea miseri, parari, impendere Republicæ, quæ qui reliqueris, nullo modo mihi deceptus esse videatur. Quis est enim

Regi nyomtatványok J. J. Slatina-lyceum: 1303. (163.)

jam non modo pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati ac salutis non me Hercule quenquam audiui hoc gravissimo & pestilentiſſimo anno adoleſcentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non à Dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs atque iniquiſſima conditione vitæ videretur. Quare ſi tibi hoc unum detrahi poteſt, ne quid ſis, quod amaſti, mali putes contigiſſe, permulcum erit, ex mœnore tuo diminutum. Relinqueretur enim ſimplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, ſed ad te ipſum proprie referetur, in qua non jam eſt gravitatis, ac ſapientiæ tuæ, quàm tu à puero præſtituſti, terre immoderatus caſum incommodorum tuorum, qui ſit ab eorum, quos dilexeris, miſeria, maloque ſejunctus. Etenim eum ſemper te & privatiſ rebus, & publicis præſtituſti, tuenda tibi ut ſit gravitas, & conſtantiæ inſerviendum. Nam quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luſtus vetuſtate tollit, id nos præripere conſilio, prudentiæque debemus. Etenim ſi nulla unquam fuit, liberis amiſſis, tam imbecili mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certo nos, quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam quam repræſentare nobis ratione poſſimus. His ego litteris ſi quid profeciſſem, exiſtimabam, optandum quiddam me eſſe aſſecutum, ſi mihi forte valuſſent, officio tamen eſſe ſanctum benevolentiffimi, atque amiſſiſſimi, quem me tibi & fuiſſe ſemper exiſtimites velim, & futurum eſſe conſidas.

Vale.

FINIS.

emphaticus Krody

*Lib. Quartus
Epistola ad Volatium Terentium
capitulum 1. ex qua dicitur*

Regi nyom tartványok, Bratislava-lyceum:
(303.16.2.)

B. III. 418.

"Regi nyomtatványok, Bratislava-lyceum:"
(303.14.2.)